



**T.C.**

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL  
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İLKÖĞRETİM  
ANA BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAZI YENİ  
YAKLAŞIMLARIN ÖĞRENCİ AKADEMİK BAŞARISI  
VE TUTUMUNA ETKİSİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**

**Özlem YILDIRIM**

**Tez Danışmanı**

**Dr. Öğr. Üyesi Servet HALİ**

**Hatay-2019**





**T.C.**

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL  
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İLKÖĞRETİM  
ANA BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAZI YENİ  
YAKLAŞIMLARIN ÖĞRENCİ AKADEMİK BAŞARISI  
VE TUTUMUNA ETKİSİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**

**Özlem YILDIRIM**

**Tez Danışmanı**

**Dr. Öğr. Üyesi Servet HALİ**

**Hatay-2019**

## ONAY

**ÖZLEM YILDIRIM** tarafından hazırlanan “**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAZI YENİ YAKLAŞIMLARIN ÖĞRENCİ AKADEMİK BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ**”

adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **İLKÖĞRETİM ANA BİLİMDALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

05/04/2019

### Jüri Üyeleri İmza

Dr. Öğr. Üyesi SERVET HALİ	

**Özlem YILDIRIM** Tarafından Hazırlanan “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bazı Yeni Yaklaşımların Öğrenci Akademik Başarısı Ve Tutumuna Etkisi**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Enstitü Müdürü

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (05/04/2019)

Özlem YILDIRIM

## ÖN SÖZ

İnsanların yaşam biçimlerinin değişmesi, eğitim konusundaki bilgilerinin artması ve ülkemizde teknolojik olanakların artması, eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımlar uygulamayı gerektirmektedir. Eğitim alanında görülen gelişmeler ve yeni yaklaşımlar da sosyal bilgiler dersinde konuları işlerken hangi yöntemleri kullanırsak öğrenciler için daha faydalı olabiliriz onları daha çok öğrenme sürecine katabiliriz ve onları nasıl daha çok tarih içinde yaşatabiliriz düşüncelerini getirmektedir aklımıza. Bu düşüncede bu konuda araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır.

Ülkemizde 2005 yılında MEB, Talim Terbiye Kurulu tarafından ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Programda, yapılandırıcı (constructivist) öğrenme yaklaşımı öncelikli olmuştur. Bilinenlerden hareketle yeni öğrenilenlerin şekillendirilmesine dayanan yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenen ders programı ve bu programa uygun hazırlanan öğretim materyalleri Sosyal Bilgiler dersinin amacına hizmet eden eğitim ürünlerini oluşturmaktadır. Bunlar arasında öğrencinin ilgisini çekme, dikkatini toplama, hayal gücünü harekete geçirme, empati kurabilme, eleştirel düşünebilme, problem çözebilme, zihinde canlandırabilme gibi özellikleriyle teknolojik görsellerin önemi her geçen gün artan ürünler arasında yerini almaktadır.

Görsellerin ön bilgileri harekete geçirme, bilgiyi yeniden yapılandırma ve öğrenilenin hatırlanmasını kolaylaştırma, zihinde sıralamaya koyma gibi özellikleri Sosyal Bilgiler dersini teknoloji destekli bazı yeni yaklaşımlar kullanarak işlemeyi gerektirmiştir. Bu noktada eğitim sisteminin en önemli öğelerinden biri olan öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğrencilerin ön bilgilerini açığa çıkarmada ve düşüncelerini açıklamalarını sağlamada, empati kurmalarını sağlamada, kronolojiyi hafızada tutmayı kolaylaştırmada kullanılan görsel unsurlar eğitim-öğretim sürecini en verimli hâle getirebilecek araç, gereç ve materyaller öğretmenler tarafından seçilmelidir hatta oluşturulmalıdır. Sosyal Bilgiler dersinin söze dayalı nitelikte olması, bilgiyi somutlaştırmaya yardımcı olacak kaynaklara ihtiyacı arttırmaktadır. Bu nedenle görseller, videolar ve canlandırmalar Sosyal Bilgiler dersinin diğer temel becerileri gibi konuşmada ve tarihsel empati kurma sıklıkla başvurulabilecek araçlarıdır. Zira konuşma ve tarihsel empati kurma öğrencilerin en zorlandığı alanlardan biridir. Bu alanın geliştirilmesine yönelik çeşitli çalışmalar

yapılmaktadır. Bunlar arasında sağlayacağı katkının önemine inandığımız görseller, videolar ve canlandırmalar, yaparak-yaşayarak öğrenme sağlayan yeni yaklaşımların kullanılmasına kaynaklık etmektedir.

Bu araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, önem ve amaç gibi başlıklara yer verilmiştir. İkinci bölümde çalışmaya kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmış, üçüncü bölümde ise yönteme ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular dördüncü bölümde örnekleriyle birlikte yer almaktadır. Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölümünde ise ulaşılan sonuçlar tartışılarak bunlara uygun öneriler geliştirilmiştir.

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca yardımını ve desteğini esirgemeyen, yapıcı eleştirileriyle tezimin şekillenmesini sağlayan, bitirebilmek için bana güç veren kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Servet HALİ'ye, teşekkürü borç bilirim. Yoluma tuttukları ışık ile yönümü belirlememi sağlayan hayatımın demirbaş öğretmenleri annem Naciye ÖZDEMİR ve babam Salim ÖZDEMİR'e en içten ve sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmam süresince desteğini benden esirgemeyen, kıymetli kardeşlerim Cennet BARÇIN ve Ahmet ÖZDEMİR'e en içten ve sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Eğitim hayatımı destekleyen, yanımda olmaya çalışarak ilgisini esirgemeyen eşim Serdar YILDIRIM'a çok teşekkür ediyorum. "İlim kendini bilmektir" diyen Yunus'un sözünden yola çıkarak kendimi bilmek yolunda beni ben yapan çok değerli hocam Gökhan KARAHAN'a en içten ve sonsuz teşekkürü kendime borç bilirim.

**Özlem YILDIRIM**

# SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAZI YENİ YAKLAŞIMLARIN ÖĞRENCİ AKADEMİK BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ

**Özlem YILDIRIM**

**İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019**

**Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Servet HALİ**

## ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesinin öğretiminde, bazı yeni yaklaşımların öğrenci akademik başarısı ve tutumu üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Yeni yaklaşımlardan hangi yöntemler kullanıldığında öğrencilere daha faydalı olunabilir düşüncesi bu konuda araştırmalar yapmayı gerekli kılmıştır.

Araştırma, 2016-2017 öğretim yılının birinci döneminde Adana ilinin merkez ilçesinden rastgele seçilen bir ilkokulda toplam 50 öğrenci ile ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır.

Deney grubunda yeni yaklaşımlardan sözlü tarih, tarih şeridi, soy ağacı, rol oynama yöntemi ve tekniği teknolojiyle harmanlanarak kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise programa dayalı öğrenme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğrencilerin akademik bilgilerini ölçmek için araştırmacı tarafından hazırlanan akademik başarı testi kullanılmıştır. Uygulama öncesi ve sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarındaki değişimi belirlemek amacıyla yine araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler tutum ölçeği kullanılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS-20 paket programı kullanılmış. Bağımlı ve bağımsız gruplar ise t-testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, son test puanları açısından deney grubundaki öğrenciler kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. Testin tümünden alınan ön test-son test puanları açısından gerek deney grubuna uygulanan bazı yeni yaklaşımların ve gerekse de kontrol grubuna uygulanan programa dayalı öğretim yönteminin öğrenci



akademik başarısını olumlu yönde arttırdığı ancak bu artışın deney grubunda daha fazla olduğu görülmüştür. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Sosyal Bilgiler dersi “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi konularının öğretiminde bazı yeni yaklaşımların öğrenci başarısı ve tutumunu artırma konusunda programa dayalı öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür.

### **ANAHTAR KELİMELER**

Sosyal Bilgiler Dersi, Akademik Başarı, Tutum, Yeni Yaklaşımlar, Sözlü Tarih,  
Tarih Şeridi, Soy Ağacı, Rol Oynama



**THE EFFECTS OF SOME NEW APPROACHES ON THE ACADEMIC  
ACHIEVEMENT AND ATTITUDE OF STUDENTS IN SOCIAL STUDIES  
TEACHING**

**Özlem YILDIRIM**

**The Department of Primary Education, Master's Thesis, 2019**

**Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Servet Hali**

**ABSTRACT**

The aim of this research is to reveal the effects of new approaches on student achievement and attitude in teaching the 4th grade Social Studies lesson, "Learning My History" unit. The idea that which approaches we use for students can be more useful for this researches. This thought made it necessary to do research on this subject.

2016-2017 academic year, a total of 50 students and a pre-test-posttest control quasi-experimental model were used in a randomly selected primary school in the central district of Adana.

In the experimental group, new approaches were used in the control group. As a data collection tool, the Social Studies achievement test was used by the researcher to measure the academic knowledge of the students. Before and after the practice, Social Studies attitude scale which was developed by the researcher was used to determine the change in attitudes of the students towards Social Studies course .

The data obtained were analyzed by dependent and independent groups t-test using SPSS-20 program. According to the results of the study, the students in the experimental group were more successful in terms of posttest scores than the students in the control group. In the pre-test and post-test scores taken from the whole of the test, it was observed that the new approaches applied to the experimental group and the method used in the control group increased the success

of the students but this increase was more in the experimental group. According to the results of this study, it is seen that new approaches in teaching the subjects of Social Studies course are more effective in increasing the success and attitude of students in the teaching of subjects.

### **KEYWORDS**

Social Studies Lesson, Academic Achievement, Attitude, New Approaches, Oral History, History Line, Family Tree, Role Playing.



**İÇİNDEKİLER****sayfa**

ÖN SÖZ	i
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELELER	iii
ABSTRACT AND KEYWORDS	v
EKLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv

**GİRİŞ****BİRİNCİ BÖLÜM****1****PROBLEM, ÖNEM VE AMAÇ**

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Araştırmanın amacı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Araştırmanın Sayıtları	4
1.7. Tanımlar	4
1.8. Kısaltmalar	5

**İKİNCİ BÖLÜM****7****KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR**

2.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi	7
2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Belli Başlı Disiplinler	7
2.3. 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı	8
2.3.1. İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersinin Yeri ve Önemi	8

	viii
2.3.2. 2005 Sosyal Bilgiler Programının Vizyonu	9
2.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Programının Amaçları	9
2.3.3.1. Programın Amaçları	9
2.3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Beceriler	10
2.3.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Programında Öğretim Stratejileri	11
2.4. Sözlü Tarih	12
2.5. Tarih Şeridi	15
2.5.1. Zaman Şeridi Kullanımının Yararları Nelerdir?	15
2.5.2. Zaman Şeridi Hazırlanırken ve Kullanırken Nelere Dikkat Edilmelidir?	16
2.5.3. Zaman Şeridi Hazırlama Basamakları Nelerdir?	17
2.6. Soy Ağacı	18
2.6.1. Soy Ağacı Kullanım Amaçları	18
2.6.2. Soy Ağacı Kullanım Alanları	19
2.6.3. Aile Psikolojik Danışmanlığında Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı	19
2.6.4. Kariyer Psikolojik Danışmanlığında Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı	20
2.6.5. Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı İle İlgili Sınırlılıklar	22
2.7. Rol Oynama Nedir?	23
2.7.1. Oyun ve Çocuk İçin Önemi	24
2.8. Çocuğun eğitim-öğretimi Ve Rol Oynama Yöntemi	24
2.8.1. İlköğretim ve Rol Oynama Yöntemi	24
2.8.2. Rol Oynama Yöntemi ve Teknikleri	25
2.8.2.1. Parmak Oyunu	26
2.8.2.2. Modellerle Rol Oyunu	26
2.8.2.3. Sözsüz Rol Oyunu	26

2.8.2.4. Bağımsız Rol Oyunu	ix 26
2.8.2.5. Bağımlı Rol Oyunu	26
2.8.3. Rol Oynama Yönteminde Yer Alan Öğeler	26
2.8.3.1. Çalışma Mekânı (Çevre, Araç ve Gereçler)	26
2.8.3.2. Katılımcılar	27
2.8.3.3. Uygulama	27
2.8.3.4. Öğretmen	28
2.9. Rol Oynamanın Faydaları Ve Sınırlılıkları	28
2.9.1. Faydaları	28
2.9.2. Rol Oynama Yönteminin Sınırlılıkları	29
2.10. İlgili Yayın Ve Araştırmalar	29
<b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</b>	<b>34</b>
<b>YÖNTEM</b>	
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	34
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.3.1. Akademik Başarı Testi	35
3.3.2. Tutum Ölçeği	37
3.4. Verilerin Analizi	39
3.5. Deneysel İşlem Basamakları	39
3.5.1. Programa Dayalı Öğretim Yöntemiyle Dersin Anlatıldığı Grubun (Kontrol)Uygulama Süreci	39
3.5.2. Bazı Yeni Yaklaşımlarla Dersin Anlatıldığı Grubun (Deney) Uygulama Süreci	39

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

x  
47

### **BULGULAR VE YORUM**

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	47
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	47
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	48
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	49
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	50
4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	51
4.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	52
4.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	53
4.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	53
4.1.9. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	54
4.1.10. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	55
4.1.11. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	55
4.1.12. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	56

## **BEŞİNCİ BÖLÜM**

58

### **SONUÇ VE ÖNERİLER**

5.1.Sonuçlar	58
5.2 Öneriler	62
<b>KAYNAKÇA</b>	64
<b>EKLER</b>	<b>72</b>
Ek-1: Akademik Başarı Testi	72
Ek-2: Tutum Ölçeği	76
Ek-3: Ders Plan Örnekleri	78

EK-3.1. Ders Planı (I)	xi 78
EK-3.2. Ders Planı (II)	80
EK-3.3. Ders Planı (III)	82
EK-3.4. Ders Planı (IV)	84
Ek-4: Uygulamada Kullanılan Rol Kartları	86
Ek-5: Bazı Yeni Yaklaşımlarla Destekli Etkinlik Fotoğrafları	88





## TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Deneysel Modelin Simgesel Gösterimi	34
Tablo 2: Çalışma Grubu	35
Tablo 3: Geçmişimi öğreniyorum ünite kapsamı	35
Tablo 4: Kazanım ve konu kapsamı	36
Tablo 5: Akademik Başarı Testini Oluşturan Maddelerin Güçlük Dereceleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj) ve Ayırıcılık Güçleri (Rjx)	37
Tablo 6: Akademik Başarı Testi Analiz Sonuçları	37
Tablo 7: Tutum Ölçeğini Oluşturan Maddelerin Faktöryükü, Madde Toplam Korelasyonu ve Değeri	39
Tablo 8: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	47
Tablo 9: Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön-Son Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	48
Tablo 10: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön-Son Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	49
Tablo 11: DG ve KG Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Son Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	50
Tablo 12: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puan Ortalaması Fark Puanı t-testi Analiz Sonuçları	51
Tablo 13: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puan Ortalaması Toplam Puanı t-testi Analiz Sonuçları	52
Tablo 14: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	53
Tablo 15: Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön-Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	53
Tablo 16: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön-Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	54
Tablo 17: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları	55
Tablo 18: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum-Son Tutum Puan Ortalaması Fark Puanı t-testi Analiz Sonuçları	56

Tablo 19: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum-Son Tutum Puan Ortalaması Toplam Puanı t-testi Analiz Sonuçları

56



## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Tarih Şeridi Videosunda Kullanılan Rol Kartları	88
Şekil 2: Sözlü Tarih, Tarih Şeridi ve Soy Ağacında Kullanılan Rol Kartları	88
Şekil 3: Kadın Kahramanları Anlatırken Kullanılan Rol Kartları	88
Şekil 4: Tarih Şeridi Video Etkinliği	88
Şekil 5: Sözlü Tarih Video Etkinliği ile Geçmişteki Oyunlarımız	88
Şekil 6: Tarih Şeridi Etkinliğe Hazırlık Videosu	92
Şekil 7: Sözlü Tarih Etkinliğe Hazırlık videosu	93
Şekil 8: Soy Ağacı Etkinliğe Hazırlık Videosu	94



## 1.GİRİŞ

### 1.1. PROBLEM DURUMU

İnsanların yaşam biçimlerinin değişmesi, eğitim konusundaki bilgilerinin artması ve ülkemizde teknolojik olanakların artması, eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımlar uygulamayı gerektirmektedir. Eğitim alanında görülen gelişmeler ve yeni yaklaşımlar da sosyal bilgiler dersinde konuları işlerken hangi yöntemleri kullanırsak öğrenciler için daha faydalı olabiliriz onları daha çok öğrenme sürecine katabiliriz ve onları nasıl daha çok tarih içinde yaşatabiliriz düşüncelerini getirmektedir aklımıza. Bu düşüncede bu konuda araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır.

“Ülkemizde 2005 yılında MEB, Talim Terbiye Kurulu tarafından ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Programda, yapılandırıcı (constructivist) öğrenme yaklaşımı öncelikli olup öğrenmenin her bireyin zihninde, çoğu zaman o bireye özgü bir süreç sonunda gerçekleştiği görüşüne ağırlık verilmiştir. Bu anlamda, öğretim programında öğrenciyi fiziksel ve zihinsel olarak etkin kılan, yapılandırıcı yaklaşıma uygun çeşitli öğretim stratejilerine yer verilmiştir” (TTK, 2005). Bilinenlerden hareketle yeni öğrenilenlerin şekillendirilmesine dayanan yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenen ders programı ve bu programa uygun hazırlanan öğretim materyalleri Sosyal Bilgiler dersinin amacına hizmet eden eğitim ürünlerini oluşturmaktadır. Bunlar arasında öğrencinin ilgisini çekme, dikkatini toplama, hayal gücünü harekete geçirme, empati kurabilme, eleştirel düşünebilme, problem çözebilme, zihinde canlandırabilme gibi özellikleriyle teknolojik görsellerin önemi her geçen gün artan ürünler arasında yerini almaktadır.

Görsellerin ön bilgileri harekete geçirme, bilgiyi yeniden yapılandırma ve öğrenilenin hatırlanmasını kolaylaştırma, zihinde sıralamaya koyma gibi özellikleri Sosyal Bilgiler dersini teknoloji destekli bazı yeni yaklaşımlar kullanarak işlemeyi gerektirmiştir. Yeni yaklaşımlar içinden sözlü tarih, tarih şeridi, soy ağacı, rol oynama yöntem ve tekniği “Geçmişimi öğreniyorum” ünite kazanımlarında yer aldığı için seçilmiş ve teknoloji ile harmanlanarak işlenmiştir.

## 1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Bazı yeni yaklaşımların ve programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı gruplardaki ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin SBBT'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ile SBTÖ' den aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

### 1.2.1. Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesinden hareketle aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Deney ve kontrol gruplarının ön test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
2. Deney grubunun ön test puan ile son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
3. Kontrol grubunun ön test ile son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
4. Deney ve kontrol gruplarının son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
5. Deney grubu ve kontrol grubu ön test ile son test puan ortalaması farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
6. Deney grubu ve kontrol grubu ön test ile son test toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
7. Deney ve kontrol gruplarının ön tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
8. Deney grubunun ön tutum puan ile son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
9. Kontrol grubunun ön tutum ile son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
10. Deney ve kontrol gruplarının son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
11. Deney grubu ve kontrol grubu ön tutum ile son tutum farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
12. Deney grubu ve kontrol grubu ön tutum ile son tutum toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

### 1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada, İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi, “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin bazı yeni yaklaşımlarla işlenmesinin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik akademik başarılarına ve öğrencilerin tutumlarına etkisini belirleyebilmektir. Yeni yaklaşımlarla, öğrencilerin akademik başarısının yanı sıra kişisel gelişimine de katkı sağlamak. Öğrencilerin hem atalarına ait geçmişi empati kurarak daha iyi öğrenmelerini hem de tarihi somutlaştırarak öğrenmelerini sağlamak. Bu anlamda yeni yaklaşımlar sayesinde öğrencilerin topluluk önüne çıkabilmesi için cesaretlerini arttırmak, kendilerine yönelik benlik algılarında olumlu gelişmeler oluşturmak amaçlanmıştır.

### 1.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

“Ülkenin geleceğini aydınlatmayı kendine vazife bilen okulların programlarında Sosyal Bilgiler dersi büyük öneme sahiptir. Çünkü Sosyal Bilgiler doğrudan vatandaşlık eğitimi üzerine odaklanmış tek derstir” (Öztürk, 2006). Bir millet tarihini geçmişini öğrenerek ilerler. Bu araştırma öğrencilerin geçmişte yaşanan olaylarla empati kurmasını ve tarihi somutlaştırmasını sağlaması açısından önemlidir çünkü 1-4 sınıf öğrencileri daha çok oyun çağındaki ve somut işlemler dönemindeki öğrencilerdir. Bu yeni yaklaşımlar öğrencilere dersi oyun gibi işletecek ve onların geçmişleriyle empati kurmalarını sağlayacaktır.

Bu araştırma, bu konuda yapılacak diğer araştırmalara da ışık tutması açısından önemlidir.

### 1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. 2016 - 2017 eğitim - öğretim yılı birinci dönemi ve
2. Adana Seyhan ilçesinin Taşkent İlkokulu,
3. 4. Sınıflardan intact seçilen 2 şubeden 25 deney grubu öğrencisi ve 25 kontrol grubu öğrencisi olmak üzere toplam 50 öğrenci ile
4. Sosyal Bilgiler dersi ve 4. sınıf “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi ile
5. 15 ders saati olan uygulama süresi ile
6. Yeni yaklaşımlardan sözlü anlatım, tarih şeridi, soy ağacı ve rol oynama yöntem ve teknikleri ile
7. Sosyal Bilgiler dersi için geliştirilen tutum ölçeği ve

8. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Geçmişimi Öğreniyorum” Ünitesi konularını kapsayan akademik başarı testi ile sınırlanmıştır.

### 1.6. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Araştırmacı tarafından ön hazırlık olarak yapılan ve öğrenciler tarafından hazırlanan rol oynama çalışmaları ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesi ile ilgili kazanımlara hizmet eder nitelikte olduğu,
2. Grupları belirlerken kullanılan ölçütlerin yansız olduğu,
3. Kontrol ve Deney grubu öğrencileri ilk ve son uygulamalarda “Akademik Başarı Testi” ve “Tutum Ölçeği”ndeki maddelere doğru ve içten yanıt verdikleri,
4. Akademik Başarı testi öğrencilerin başarılarını ölçebilecek nitelikte olduğu,
5. Deney ve kontrol gruplarını etkileyebilecek olan çevresel etkenlerin her iki grubu da eşit olarak etkilediği,
6. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenmeye ilgilerinin aynı düzeyde olduğu varsayılmıştır.

### 1.7. TANIMLAR

**Sözlü tarih:** “Yaşayan kişilerin, toplumsal olayların, tanıdık kişilere dair anlatımlarının ve genel olarak anılarının mülakat yoluyla kayda geçirilmesidir” (Somersan, 1998: 383).

**Tarih şeridi:** “Geçmişten bugüne düz bir çizgi formunda uzanan, üzeri eşit birimlere ayrılarak rakamlarla tanımlanmış soyut zamansal kurgunun en somut görünümüdür” (Şimşek, 2006: 10).

**Soy ağacı:** Geometrik şekiller, çizgi ve kelimeler kullanılarak tasvir edilen bir aile ağacının görsel şeklidir (Gladding, 2000).

**Rol Oynama:** “Rol oynama, imgeleriyle (hayali olarak) ya da açıkça, bir başkasının veya başkalarının işlevlerini kabullenmedir. Özgün şekliyle G.H. Mead tarafından kişinin ve toplumun felsefi çözümlerinde bir araç olarak kullanılan rol oynama, günümüzde psiko-terapi, grup dinamiği ve eğitimde kullanılmaktadır” (Aral, 2003: 111).

**Rol Oynama Yöntemi:** “Düşünce, durum, problem olay vb. nin bir grubun tümü tarafından ya da grup önünde gruptan seçilen üyelerce dramatize edilmesine dayanan bir öğretim yöntemidir” (Çebi, 1985: 32).

**Öğretme:** “Öğretme en geniş anlamıyla öğrenmeyi sağlama etkinlikleridir” (Fidan, 1985: 12).

**Öğrenme Yöntemi:** “Bir derste amaçların gerçekleştirilebilmesi için bilgilerin nasıl kazandırılacağına dair öğretmenin genel yaklaşımıdır” (Barth-Demirtaş, 1996: 7).

**Sosyal Bilgiler:** “Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır” (Doğanay, 2004: 17).

## 1.8. KISALTMALAR

**Akt.:** Aktaran

**Çev.:** Çeviren

**DG:** Deney grubu

**Ed.:** Editör

**F1:** Ön Tutum Testi

**F2:** Son Tutum Testi

**KG:** Kontrol Grubu

**MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı

**N:** Toplam sayı

**ÖT:** Ön Test

**S:** Sayfa

**SBS:** Seviye Belirleme Sınav

**SBBT:** Sosyal Bilgiler Başarı Testi

**SBTÖ:** Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

**ST:** Son Test

**TTK:** Talim Terbiye Kurulu

**X1:** Bazı Yeni Yaklaşımlarla Yöntemiyle Öğretim

**X2:** Programa Dayalı Öğretim Yöntemiyle Öğretim



## 2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

### 2.1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” ( Kıroğlu, 2006: 620 ).

İnsanın ihtiyaçları ile toplumda oluşan beklentiler arasındaki dengeyi sağlamada sosyal bilimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Gruplardaki insane etkinliği, sosyal bilimlerin ilgilendiği esas konudur.

Sosyal Bilgilerle Sosyal Bilimler farklı şeylerdir. Sosyal Bilimler için bilimsel yönüken Sosyal Bilgiler, uygulama sürecini ifade eder. Sosyal Bilgilerde kişinin çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin farklı zamanlarda değişen şekillerinin incelenmesi ile karşılaşırız (Güngördü, 2001).

Okulların en önemli görevlerinden biri de çocuğu asosyallikten kurtarmak ve çocuğun iyi bir vatandaş olmasını sağlamaktır. Okullarda bunu sağlayan derslerin başında Sosyal Bilgiler gelmektedir.

### 2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN BELLİ BAŞLI DİSİPLİNLER

**Tarih:** “Tarih, yaşanmış olayları kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır” (Köstüklü, 2001).

“Programlardaki tarih konularının öğretimi, öğrencilerde tarihsel sorgulama becerisini geliştirmelidir. Bu beceri, öğrencilere bilgi ve kanıt kullanarak olayların neden meydana geldiğini bulmalarını tarihsel olayların kronolojisini görmelerini sağlar” (Öztürk, 2007). “Sosyal Bilgiler derslerinde tarih konuları öğrencilerin geçmişte yaşanan olaylardan yola çıkarak günümüzde meydana gelen olayları değerlendirmelerini sağlar. Bunu yapabilmek için de tarih, geçmişi bize anlatır, bugünü betimler ve geleceğe ışık tutar” (Karagözoğlu, 1966).

**Sosyoloji:** “Sosyoloji, insan grupları ile toplumlarının bilimsel yöntemlerle incelenmesidir. Sosyologlar, grupların sergiledikleri davranışların sebeplerini anlamak için onların nelere değer verdiğini ve hangi kuralları benimsediklerini inceler” (Kılıçoğlu, 2009).

**Coğrafya:** “Coğrafya insanla doğal ortam arasındaki etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda meydana gelen olayların nedenlerini ve elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur” (Özçağlar, 2006).

**Ekonomi:** “Ekonomi, ihtiyaçları gidermede kaynakları nasıl kullanmamız gerektiğini gösteren ve bu konuda bireyler ve grupların karar verme sürecidir” (Doğanay, 2002).

**Siyaset Bilimi:** “Siyaset bilimi, kişilerin kendilerini nasıl yönettiğini araştırır. Siyaset biliminin kapsamını, kamuya atanmış kişilerin hak ve ödevleri oluşturur” (Öztürk, 2009).

### 2.3. 2005 İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMI

#### 2.3.1. İlköğretimde Sosyal Bilgilerin Önemi

Sosyal bilgiler, insanı ve hayati konu aldığı için çeşitli bilim adamları sosyal bilgileri farklı şekillerde tanımlamışlardır. Çünkü sosyal bilgiler, birçok dersle ilişkili ve içinde birçok ders barındıran geniş bir alandır. Ancak sosyal bilgileri diğer alanlardan ayıran iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki disiplinler arası ve bütüncül bir alan olması ikincisi ise vatandaş yeterliliği kazandırmasıdır (Doğanay, 2003:16). “Sosyal bilgileri, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlamaktadır”(Sönmez, 1999: 17). “Sosyal bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, 1998: 8). “Sosyal bilimlerin temel amacı birbirine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (Doğanay, 2003, 16). “Sosyal Bilgiler dersi çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok ilgilidir.

Bu nedenle, çocuk özellikle içinde bulunduğu toplumsal yaşamı bu derste, geçmiş, bugünü ve geleceği ile yakından tanıyacaktır. Sosyal Bilgiler dersi, ayrıca demokrasi ya da Cumhuriyet ülkülerini benimsettiği, toplumsal yaşamın, dün, bugünü, yarını arasındaki ilişkiyi gösterdiği oranda amacına ulaşmış sayılır” (Binbaşoğlu, 1981: 40-42 ).

“Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilerde gelişecek amaçlar dört kümede açıklanmaktadır:

- Sosyal Bilgiler dersinde çocuğun düşünme yeteneği gelişir.
- Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuğun insanlarla olan ilişkileri gelişir; böylece, çocuklar işbirliği içinde çalışabilen, açık görüşlü, hoşgörülü, kendine güvenen, yaratıcı bireyler olarak yetişir.
- Sosyal Bilgiler derslerinde çocuklara temel yurttaşlık hak ve sorumlulukları kavratılır; anayasanın ve diğer yasaların öngördüğü davranış biçimleri benimsetilir.
- Çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırılır. Toplumun ekonomik işleyişi, ülke kaynaklarının önemi ve korunması, çevreyi koruma, iş ve meslekleri tanıma, gereksinimleri sıralama gibi özellikleri kazanma Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleştirilmektedir”( Kısakürek 1989: 8-9 ).

### **2.3.2. 2005 Sosyal Bilgiler Programının Vizyonu**

“2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının vizyonu 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlere sahip, eleştirel düşünen, üreten, sosyal becerileri gelişmiş, bilimsel bilgiye ulaşmak için sosyal bilimcilerin kullandıkları yöntemleri kazanmış, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” (Ata, 2007).

### **2.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Programının Amaçları**

#### **2.3.3.1. Programın Amaçları**

*MEB (2006) Sosyal Bilgiler Öğretim programının amaçları şunlardır;*

1. “Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır”.
2. “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir”.
3. “Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur”.
4. “Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir”.
5. “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder”.

6. “Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar”.
7. “Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir”.
8. “Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar”.
9. “Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır”.
10. “Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar”.
11. “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır”.
12. “Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir”.
13. “Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır”.
14. “Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer”.
15. “İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye’si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler”.
16. “Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder”.
17. “İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir”.

### **2.3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Beceriler**

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

1. “Araştırma
2. Çevre okuryazarlığı
3. Değişim ve sürekliliği algılama
4. Dijital okuryazarlık
5. Eleştirel düşünme
6. Empati
7. Finansal okuryazarlık
8. Girişimcilik
9. Gözlem
10. Harita okuryazarlığı
11. Hukuk okuryazarlığı
12. İletişim

13. İş birliği
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
15. Kanıt kullanma
16. Karar verme
17. Konum analizi
18. Medya okuryazarlığı
19. Mekânı algılama
20. Öz denetim
21. Politik okuryazarlık
22. Problem çözme
23. Sosyal katılım
24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
26. Yenilikçi düşünme
27. Zaman ve kronolojiyi algılama” MEB (2018).

### 2.3.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öğretim Stratejileri

“Nasıl öğretilim? Sorusuna cevap veren boyut öğretim sürecidir. Bu süreç; içeriğin öğretilebilmesi için belirlenen zamanlarda yapılabilecek tüm etkinliği kapsar” (Küçükahmet, 2000). “Öğretim sürecinin öğeleri; Öğrenci, öğretmen, içerik, çevre ve yöntemdir” (Güngördü, 2001).

“Etkinlikler; sınıf-okul içi etkinlikler, okul dışı etkinlikler ve inceleme gezisi olarak gruplandırılmışlardır. Sınıf-okul içi etkinlikler; yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme, film, internet, sanal alan gezisi, grup çalışması, zaman şeridi oluşturma, çalışma kâğıdı doldurma, görsel materyal (minyatür, gravür, temsili resim, fotoğraf, tablo ve grafik, v.b. ) okuma, mektup yazma ve v.b. etkinlikler bu gruba girmektedir. Okul dışı etkinlikler ile evde ve kütüphanelerde yapılabilecek sözlü tarih, grup çalışması, aile soyağacı oluşturma, günlük tutma, proje çalışmaları gibi faaliyetleri içermektedir. Bu tür etkinlikler, sosyal bilgileri 1926 ilkokul programında öngörüldüğü gibi eğitimi, okul duvarlarının dışına taşımak ve okul ile hayat arasındaki engeli kaldırmak üzere planlanmıştır. Böylece öğretmen sınıf dışına çıkıp, öğrencilerin çevresindeki kurumları da tanımalarını sağlayabilir. İnceleme gezileri ise; Pazar yerine, resmi dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı yerlerine, atölyelere,

müzelere, tarihi mekânlara yapılan geziler şeklindedir” (Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı, 2005; Ata, 2006:79).”

## 2.4.SÖZLÜ TARİH

Disiplinler arası ilişkileri artıran yönü ile sosyoloji, folklor, psikoloji, sosyal psikoloji, etnoloji ve coğrafya gibi beşeri bilimlerin tüm imkânlarından yararlanan sözlü tarih, şöyle tanımlanmaktadır: Somersan ve Öztürkmen bu yöntemi şu şekilde tanımlamaktadırlar. (Öztürkmen, 1998: 10-16), “Sözlü tarih dediğimizde, belirli bir konu etrafında, o konuyla ilgili kişilerle yapılan ve kaydedilen uzun söyleşiler sonucu ortaya çıkan bilgileri belirli bir sistem içerisinde değerlendirmeyi, incelemeyi anlamalıyız” şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Somerson sözlü tarihe iki farklı yönden bakmıştır. Bunlardan biri tarihçinin araştırma yaparken kullanabileceği bir yöntem, diğeri bu şekildeki araştırmalar sonucunda oluşturulan bir tarih yazım biçimidir. Yöntem olarak da sözlü tarihi şöyle tanımlamıştır: “Yaşayan kişilerin, toplumsal olayların, tanıdık kişilere dair anlatımlarının ve genel olarak anılarının mülakat yoluyla kayda geçirilmesidir” (Somersan, 1998: 383).

Sözlü tarih yönteminin tarih öğretiminde nasıl kullanıldığına bakalım. Araştırmacının ilk yapması gereken şey bir proje hazırlamaktır. Projeden sonra görüşme gelmektedir. Sözlü tarih yöntemiyle görüşme yapmanın amacı, bilgiler toplayarak üzerinde çalıştığı konulara bu bilgileri kaynak yapmak. Görüşmeden elde edilen kasetler saklanır ve sınıflandırılır, tarih de yazılarak sonlandırılır.

Safran’a (2004) göre “Öğretmenler sözlü tarih yöntemini kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur” kazanımda, yapılandırmacı yaklaşımda yer alan “beceri-bilgi ve değer” üçlüsünün birlikte yer aldığı görülmektedir. Sözlü tarih ve bazı nesnelere sorgulanması, kazanımın beceri kısmını, becerileri kullanarak elde edilen aile tarihi bilgi kısmını, aile kavramı ise değer kısmını oluşturmaktadır. Sözlü tarih, öğrencilere kendilerini başkalarının yerine koyma becerisi kazandırarak öğrencilerin empati kurmalarını sağlar. Sözlü tarih, öğrencilerin geçmişe yolculuk yaparak kendilerini geçmişin içinden çıkacak birer tarih oyuncusu olarak görmelerini sağlar. Bir yazarın sosyal bilimler çalışmasının önsözüne koyduğu gibi “Geçmiş ancak biz onu yaşatmaya devam edersek var olur.” (Galt, 1992). Sözlü tarih bunu başarabilmek için mükemmel bir araçtır.

Okullarda sözlü tarih etkinliklerinin yürütülmesinde kullanılacak ilkeleri Welton ve Mallan’ın (1999: 109) da önerilerinden yararlanarak şöyle sıralayabiliriz;

1. “Sözlü tarih aktivitesi özellikle alt sınıflarda idare edilebilir bir konu üzerinde odaklanmalıdır”.
2. “Görüşme dikkatlice hazırlanmalıdır. Öğrencilere konu hakkında yardımcı olabilecek vasiyetname, günlük gibi kaynaklar da aktivitede kullanılabilir. Diğer taraftan öğrencilerin heveslerini kırarak derecede hazırlık yapılması sakıncalıdır”.
3. “Görüşmede kullanılan araçlar arasında eski fotoğraflar, resimler ve mutlaka bir ses kaydedici cihaz olmalıdır”.
4. “Görüşmeler için yapılan atamalar resmî kaynaklar yoluyla yapılmalıdır. Böylece öğrenciler bütün projenin açıklanması gibi bir yükümlülüğün altına itilmemelidir. Görüşme bir saat ya da daha az bir zamanla sınırlandırılmalıdır”.
5. “Öğrenciler görüşmelere iki ya da üçlü gruplar halinde gönderilmelidir”.
6. “Yazılı metinlerin Word programına aktarılması için bilgisayar öğretmenlerinin yardımlarına başvurulabilir”.

Sözlü tarih aktivitelerinin öğrenciler tarafından yürütülmesinde kullanılacak ilkeleri bu şekilde sıraladıktan sonra bu tür aktivitelerin öğrencilere kazandırdığı beceriler ise şöyle sıralanabilir:

1. Dinleme
2. Gözlem
3. Soru sorma
4. Bilgiyi düzenleme
5. Olguyu düşünceden ayırma
6. İlgisiz bilgi arasında ilgili bilgiyi bulma
7. Kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme
8. Değişim ve sürekliliği algılama” (Walton ve Mallan,1999: 396).

Safran ve Ata’ ya (1998: 1-8) göre “Okul dışı tarih öğretimi sözlü tarih de içine dahil, öğrenmeye çeşitli bilgi ve beceriler kazandırarak değerini ortaya koymuştur. Sözlü tarih etkinliklerinin öğrenciye “Dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma ve ilgisiz bilgi arasında ilgili bilgiyi bulma” vb. Becerileri kazandırdığından tarih öğretiminde kaynak kişilerle görüşme öğretmenlerin subjektif değerlendirmelerinden öğrencileri kurtarmıştır”. Sözlü tarih öğretiminde kaynak kişilerden yararlanma etkinliğinin planlanmasında dikkat edilecek hususları Safran ve Ata’nın (1998: 1-8) önerileriyle şöyle sıralayabiliriz:

1. “Kaynak kişi bilgi vereceği alanın uzmanı olmalıdır”.

2. “Hangi konular üzerinde ve ne şekilde durursa öğrencilere yararı olacağı konusunda öğretmen, kaynak kişiyle bir ön görüşme yapmalıdır”.
3. “Kaynak kişinin boş zamanı alınmalıdır”.
4. “Kaynak kişi kendisine ihtiyaç duyulduğunda dinlenmelidir”.
5. “Kaynak kişiyi öğrencilerin tam olarak dinlemeleri ve soru sormaları sağlanmalıdır”.
6. “Kaynak kişinin anlattıkları hakkında öğrenciler kısa not almalıdır”.
7. “Kaynak kişinin anlattıkları; ders kitaplarıyla, yazılı kanıtla, karşılaştırılmalı ve öğrenciler tarafından değerlendirilmelidir”.

Yerel Tarih Çalışmalarında Sözlü Tarih, birçok kişiye ait sözlü kayıtları ve kişiye ait sözlü ifadeleri ile bize toplumla ilgili değerli bilgiler verir. Ayrıca geçmiş hakkında daha nesnel kurgular oluşturmamızı sağlayacak veriler sunar. Bu materyaller yerel geçmişin tarihsel, sosyolojik ve psikolojik açıdan anlaşılmasını sağlarlar(Dunaway&Baum,1996: 196). Yerel tarih araştırmacıları için yerel arşiv ve kütüphaneler kadar sözlü tarih araştırmaları da önemli bir kaynaktır. İyi bir yerel tarih çalışması için hem sözlü hem de yazılı kaynaklar bir arada kullanılmalıdır. Çünkü yerel tarihin anlaşılabilmesinde yazılı kaynakların yetemediği noktalar vardır. Örneğin mahkeme tutanaklarından belli bir yerde sosyal kuralların ne şekilde işlediği ile ilgili bilgi edinebiliriz. Ancak o yerde toplumsal yaşam gündelik yaşamla ilgili bilgilere yani insanların nasıl eğlendiğine, ne giydiğine ne yediğine yazılı kaynaklardan kolayca ulaşamayabiliriz(Öztürkmen, 1998: 15). Sözlü tarih görüşmeleri bu tür bilgilerin öğrenilmesinde kilit öneme sahiptir ve yerel tarih çalışmalarını tamamlayıcı bir görev üstlenir.

Eğitim Araştırmalarında Sözlü Tarih yöntemi, yaşayan tanıkların gözünden tarihin kaydedilmesidir. Eğitim alanı ise sosyal bilimlerin insanı etkileyen ve ilgilendiren süreçleri inceleyen bilgilerinden ve bulgularından yararlanır. Sosyal bilimlerin neredeyse bütün alanlarında kullanılabilen sözlü tarih yöntemi, doğal olarak eğitimin bir parçası haline gelmiştir. “Sosyal bilimlerin birer parçası olan “tarih, sosyoloji, coğrafya, psikoloji, antropoloji, halk bilimi” gibi alanlarda öğretilmesi amaçlanan konularda sözlü tarih kullanılabilir” (Caunce, 2001). Öte yandan başlarda sözlü tarihin uygulanması zor ve karmaşık gelebilir. Fakat sözlü tarih yöntemi derslerde çalışma planı veya proje şeklinde somutlaştırıldığında çocuklar tarihi kanıtları toplayarak çalışmada doğrudan rol alacakları için kanıtların doğasına saygı duyacaklardır. Ayrıca sözlü tarih, görüşmeleri yapan çocuklarda; “Soru hazırlama,



düzenleme, eleştirme başka insanları anlama ve dinleme” gibi birçok beceri de geliştirmektedir” (Thompson, 1999).

## 2.5. TARİH ŞERİDİ

İlgili literatür tarandığında İngilizcede timeline ve histomap, Türkçede ise tarih şeridi, zaman çizelgesi ve tarih çizelgesi şeklinde zaman şeritleri ifade edilmektedir. Baymur’a göre (1941) zaman şeritleri tarih şeritlerinden farklıdır ve kısa zaman aralıklarını göstermeye yarar; tarih şeritleri ise daha uzun zaman dilimlerini kapsar. Ancak günümüzde yapılan yayınlarda her iki kavramın da aynı amaçla kullanıldığı görülmektedir (Şimşek, 2006; Şimşek, 2012). “En genel anlamıyla zaman şeridi, geçmişten bugüne düz bir çizgi formunda uzanan, üzeri eşit birimlere ayrılarak rakamlarla tanımlanmış soyut zamansal kurgunun en somut görünümüdür” (Şimşek, 2006: 10). Zaman Şeridi Kullanımının Yararları Nelerdir?

Zaman şeritlerinin derslerde kullanımının birtakım yararları bulunmaktadır. Bunlar şöyle ifade edilebilir (Ata, 2008; Demircioğlu, 2011; Erden, 1996; Maxim, 2003; Savage ve Armstrong, 2004; Beate, 1891; Blyth, 1996; Sarı, 2014; Sözer, 1998; Şimşek, 2012);

1. Zaman şeritleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından hazırlanabilir.
2. Geçmişin daha iyi algılanmasını sağlar.
3. Tarihsel olayların sırasını ve süresini gösterir.
4. Farklı tarihsel dönemler anlatılırken kullanılabilir.
5. Eşzamanlı olarak belli bir dönem içerisinde dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen olayların tarihlerini öğrenme fırsatı sunar.
6. Öğrencileri ezber yapmaktan kurtarır.
7. Zamanla ilgili kavramları somutlaştırarak daha iyi anlaşılmasını sağlar.
8. Öğrencilerin uzun çağları veya kısa bir dönemi daha kolay görmelerine yardım ederek kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirir.
9. İkili kodlama yapmaya imkân vererek tarihsel olayları özetler ve böylelikle tarihsel olayların kolay hatırlanmasını sağlar.
10. Soyut bilgileri somutlaştırarak tarihsel olayların hafızada kalma süresini artırır.
11. Herhangi bir olayın genel tarih haritasındaki yerinen hareketle tarihini tahminetme fırsatı verir.

12. Öğrencilerin zamansal dönemleri hayallerinde canlandırmalarına imkân tanır.

13. Olgu ve olaylar arasında bağlantı kurmaya yarayarak karşılaştırmalı gösterim yapma fırsatı sunar.

### **2.5.1. Zaman Şeridi Hazırlanırken ve Kullanırken Nelere Dikkat Edilmelidir?**

Zaman şeridi hazırlanırken ve kullanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle açıklanabilir (Baymur, 1941; Demircioğlu, 2011; Erden, 1996; Garcia ve Michaelis, 2001; Johnson, 2006; Maxim, 2003; Dawson, 2004, Parker, 2005, akt. Sarı,2014; Sunal ve Haas, 2008; Sözer, 1998):

1. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme kapsamında zaman şeritlerini kendilerinin oluşturmalarına özen gösterilmelidir.

2. Zaman şeritleri bireysel ve grup halinde hazırlanabilir.

3. Öğrencilerden zaman şeridi hazırlamaları istendiğinde öncelikle kendi yaşamlarındaki olgu ve olayları bu şerit üzerinde belirtmeleri istenmelidir. Sonrasında daha belirli bir zaman diliminde etraflarında meydana gelen olaylarayönelik zaman şeridi hazırlamaları talep edilmelidir. Böylelikle öğrencilerin tarihsel olayları konu edinen zaman şeritleri yapmalarına zemin hazırlanmış olur.

4. Zaman şeritlerinin kapsadığı süre ve olaylar yaş düzeyi yükseldikçe artmalıdır. Bu kapsamda temel eğitimin başlangıcında bir gün, hafta veya ayda meydana gelen olaylar ele alınırken, ilerleyen sınıflarda yıl, yüzyıl veya bin yıllarda tarihte meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel olaylar ele alınmalıdır.

5. Öğrenmeyi olumlu yönde etkilemesi nedeniyle zaman şeritlerinde görsel öğelere yer verilmelidir.

6. Vurgulamayı artırarak öğrenmeyi olumlu yönde etkilemesi nedeniyle zaman şeritleri üzerinde farklı renk ve yazı kombinasyonları (fazla aşırıya kaçmadan) kullanılmalıdır.

7. Zaman kavramlarını, tarihsel olay ve olguları daha iyi yansıtmak için zaman şeritleri basit tutulmalı ve net bir odak noktası olmalıdır.

8. Zaman şeritlerinde fazla bilgiye yer verilmemelidir.

9. Zaman şeritleri sınıfta kolay görülebilecek şekilde sergilenmelidir. Bu bağlamda bütün duvar boyunca veya köşegen olarak sınıfta uzatılmalıdır.

10. Zaman şeritleri dersin mutlaka giriş kısmında kullanılmalıdır şeklinde bir anlayış olmamalı, şeritlerden dersin her aşamasında yararlanılabileceği unutulmamalıdır.

11. Zaman şeritlerinin konunun öğretimi sırasında sorular ve alıştırmalar gibi etkinliklerle birlikte kullanılmasına özen gösterilmelidir.

### 2.5.2. Zaman Şeridi Hazırlama Basamakları Nelerdir?

(Maxim, 2003; Şimşek, 2012; Zarrillo, 2000):

1. Kazanım ve Konu Belirleme
2. Kazanım ve Konuyla İlgili Araştırma Yapma
3. Kullanım Amacını, Zamanını ve Şeklini Belirleme
4. Aktarım Yapılacak Malzemeyi Belirleme
5. Gösterilecek Zaman Dilimini Belirleme
6. Yazı Tipi ve Renkleri Belirleme
7. Kullanılacak Görseller ve Niteliklerini Belirleme
8. Zaman Şeridini Oluşturma
9. Deneme

#### Bu basamaklar şöyle açıklanabilir:

**1. Kazanım ve Konu Belirleme:** Bu aşamada hangi kazanım ve konu doğrultusunda zaman şeridinin hazırlanması gerektiği belirlenir. Bu bağlamda öğretim programının ünite şemasından ilgili kazanım seçilerek açıklamalar kısmında herhangi bir sınırlandırma olup olmadığına bakılır.

**2. Kazanım ve Konuyla İlgili Araştırma Yapma:** Zaman şeridi hazırlanacak kazanım ve konuya ilişkin basılı, yazılı, görsel ve çevrimiçi kaynaklardan araştırma yapılarak kuramsal temel oluşturulur.

**3. Kullanım Amacını, Zamanını ve Şeklini Belirleme:** Zaman şeridinin dersin içerisinde hangi amaçla (bilgilendirme, özetleme, pekiştirme vb.), dersin hangi aşamasında (giriş, gelişme, sonuç vb.) ve nasıl kullanılacağına (duvara mı asılacak, elde mi gösterilecek vb.) karar verilir.

**4. Aktarım Yapılacak Malzemeyi Belirleme:** Zaman şeridinin hangi malzemenin üzerine yapılacağı belirlenir. Kâğıt üzerine mi aktarılacağı, dijital ortamda mı hazırlanacağı yoksa başka bir malzemedeki mi, örneğin çamaşır ipinde veya telde mi, oluşturulacağı tespit edilir. Ayrıca kâğıt veya dijital sayfanın yatay mı yoksa dikey mi kullanılacağı ile boyutunun ne olacağına da karar verilir.

**5. Gösterilecek Zaman Dilimini Belirleme:** Zaman şeridi üzerinde hangi zaman diliminin gösterileceği kararlaştırılır. Ayrıca çizilecek alan ölçülür, hesaplanır ve aralık birimi seçilir.

**6. Yazı Tipi ve Renkleri Belirleme:** Bu aşamada zaman şeridinde kullanılması planlanan yazı tipi ve renklerin seçimi yapılır.

**7. Kullanılacak Görseller ve Niteliklerini Belirleme:** Zaman şeridinde resim veya gerçek nesnelere, örneğin eski düğmeler gibi, kullanılıp kullanılmayacağına karar verilir.

**8. Zaman Şeridini Oluşturma:** Bu aşamada zaman şeridi taslağı hazırlanır.

**9. Deneme:** Taslak zaman şeridinin bir anlamda pilot çalışması yapılarak eksiklikler tespit edilir ve böylelikle zaman şeridine son hali verilir.

## 2.6. SOY AĞACI

Soy Ağacı: Geometrik şekiller, çizgi ve kelimeler kullanılarak tasvir edilen bir aile ağacının görsel şeklidir (Gladding, 2000).

### 2.6.1. Kullanım Amaçları

“Soy ağaçları, belli bir aile sistemi içinde var olan davranış örüntülerini, rolleri ve ilişkileri analiz etmek için kullanılırlar” (Nichols & Schwartz, 1998). “Aynı zamanda bilgi toplamak, ilişki örüntülerini değerlendirmek, hipotezler üretmek ve danışanların aile kökenleri altında yatan duygusal süreçlerle ilgili iç görü kazanmasına yardımcı olmak amacı ile kullanılırlar” (Goldenberg & Goldenberg, 2000). “Soy ağacı tekniği sayesinde insanlar bilgi toplarlar, hipotezler kurarlar, geçmiş ve şimdiki olayların içeriğindeki değişimleri izlerler” (Dunn& Levitt,2000). Soy ağacı bir ailenin geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurmasını sağlar. İnsanın memleketini bilmesi, sahip olduğu köklerin farkında olması ufuk açıcı bir unsurdur. Bu nedenle soy ağacı hem genetik hem sosyal veraset bakımından önemlidir.

### 2.6.2. Kullanım Alanları

Soy ağaçları, farklı kuramsal modellerde (Kuehi, 1996 &Brott, 2005 &Wachtel, 1982) ve farklı çalışma alanlarında (Friedman&Krakauer, 1992 ve Dunn&Levitt, 2000) kullanılmaktadır.

Aile danışmanlığı alanında soy ağacı tekniği üzerine birçok çalışma yapılmıştır (Sherman, 1993 ve Estrada&Haney, 1998 ve Halevy, 1998 ve Rita&Adejanju, 1993 ve Thomas, 1998). Ancak; kariyer psikolojik danışmanlığı (Okiishi, 1987 ve Gysbers&Moore, 1987), okul psikolojik danışmanlığı (Daughhete, 2001), sağlık (Beck, 1987 ve Altshuler, 1999), sosyal hizmet (Mercado, 2000), madde bağımlılığı tedavisi (Robinson, 1996), iş bağımlılığı (Bahr, 1990) gibi konularda da kullanılmaktadır. Buna karşın, bu alanlarda özellikle uygulamaya yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bunlara ek olarak, üniversitelerde bir öğretim aracı olarak da kullanılmaktadır (Mercado, 2000 ve Emerson, 1995 ve Pistole, 1998). Psikolojik danışman olarak görev alacak olan bireylerin önemli amaçlarından biri de, aile kökenlerinden bugüne getirdikleri davranış örüntülerini anlamalarında danışanlarına yardımcı olmaktır. Bunun için, öncelikle kendi aile kökenlerini anlamaları oldukça önemlidir. Halevy ve Pistole, psikolojik danışmanlık eğitimi alan üniversite öğrencilerine verilen derslerde aile soy ağacı tekniği kullanımının, öğrencilerin aile kökenleri konusunda farkındalığını arttırmada etkili olduğunu gözlemlemişlerdir (Halevy, 1998 ve Hof, L., Berman, 1986). Benzer bir çalışmada ise Emerson, üniversite öğrencilerinin derslerde soy ağacı kullanımına ilişkin yaptıkları egzersizleri oldukça faydalı ve içgörü kazandırmaya elverişli bulduklarını belirtmiştir (Pistole, 1998).

### **2.6.1. Aile Psikolojik Danışmanlığında Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı**

Soy ağacı tekniği, ilk olarak Murray Bowen tarafından 1960'lı yıllarda psikodinamik aile terapisinde kullanılmıştır (Gladding, 2000). Daha sonraları klinik uygulamalarda etkin bir şekilde kullanılabileceği düşünülen soy ağaçları, aile terapisinde farklı yaklaşımlarda yapılan uygulamalarda da kullanılmaya başlanmıştır. Soy ağaçları, nesilden nesile aktarılmış olan davranış örüntülerini görsel bir şekilde sunarlar (Kuehi, 1996). Sunulan bu geniş bakış açısı, danışanın aile dinamikleriyle ilgili objektifliğini arttırmasında yardımcı olur (Hof&Berman, 1986). Ayrıca erkek, kadın, genç, yaşlı birçok danışan grubuyla da olumlu sonuçlar vermektedir (Erlanger, 1990). Bu da çok farklı o danışan gruplarıyla çalışılan aile danışmanlığında bu tekniğin tercih edilmesinin bir sebebi olarak düşünülebilir.

### **2.6.2. Kariyer Psikolojik Danışmanlığında Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı**

İlk olarak aile terapistleri tarafından kullanılan soy ağacı tekniği, Okiiishi (Okiiishi, 1987), Gysbers ve Moore (Gysbers&Moore, 1987) tarafından kariyer psikolojik danışmanlığı alanına adapte edilerek kullanılmaya başlanmıştır. “Bireylerin kariyer seçimlerinde birçok faktörün etkisinden bahsedilebilir. Buna karşın kariyer seçiminde aile etkisi birçok araştırmaya konu olmuştur” (Bratcher, 1982 ve Lopez&Andrews, 1987 ve Kinnier&Brigman&Noble, 1990 ve Robinson, 1996)ve birçok kuramcı tarafından da en etkili faktörlerden biri olarak düşünülmektedir(Osipow, 1983ve Bowlby, 1982). Üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen bir araştırmanın bulguları öğrencilerin yaklaşık (623.2'sinin kariyer seçimlerinde en çok ailelerinin ve önemli gördükleri akraba, arkadaş, öğretmen gibi kişilerin etkili olduğunu belirtmişlerdir (Işık, 2007). Bu sonuç da, özellikle aile ve çevrenin verilen kararlarda oldukça önemli olduğu ülkemizde, öğrencilerin kariyer süreçlerinde aile etkilerini inceleme ve bunları değerlendirmenin önemini göstermektedir.

Brown ve Brooks'a göre, soy ağacı tekniğinin kullanımında iki temel amaç, mesleki algılar üzerinde etkisi olan modelleri ve danışanların iş dünyasına ilişkin algılarının altında yatanlar sebepleri belirlemektir (Brown&Brooks, 1991). Okiiishi'ye göre, kariyer psikolojik danışmanlığında soy ağacı tekniği sayesinde, danışanın kariyeriyle ilgili isteklerinde etkili olan aile üyeleri, kariyer kararlarına yönelik kendine sınırlamalar getirdiğini düşündüğü kişiler, iş dünyasına ve cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri anlaşılabilir (Okiiishi, 1987). Ayrıca, danışan ailesindeki bir birey yaşam rolleriyle ilgili olumlu görüşlerini ifade ediyorken, bu kişinin mesleğiyle ilgili sergilediği çelişik hisler keşfedilebilir. Danışanın hayatındaki rol modeller belirlenebilir. Ailesindeki diğer bireylerin çalışmaya ne zaman başladıkları, ne sıklıkla iş değiştirdikleri, çalışmaya yeni başlayan bireylere ne gibi duygusal ve ekonomik desteklerin verildiği; aile üyelerinin iş deneyimleri konusunda neler hissettiği, işleriyle ilgili dezavantajları nasıl algıladığı gibi konularda danışanın nasıl cevap verdiği gözlemlenebilir.

Kariyer psikolojik danışmanlığında soy ağacı tekniğinin kullanımı üç aşamada gerçekleşebilir (Okiiishi, 1987): 1.Danışanın verdiği bilgiler doğrultusunda danışman soy ağacını çizer. 2. Danışman danışanı soy ağacında adı geçen işlerle ilgili olarak bilgilendirir. 3. Danışman danışanla birlikte soy ağacını inceler ve aile üyeleri hakkında değerlendirmelerde bulunur.

Gibson'a göre soy ağaçları, konuşulanları görsel bir şekilde sunması yönüyle özellikle ilköğretim birinci kademe seviyesindeki öğrencilerle kullanılmaya oldukça elverişlidir (Gibson, 2005). Bu tekniği bireysel ve grup çalışmalarında kullanan Gibson, deneyimlerinden yola çıkarak soy ağaçlarının ev ödevi şeklinde verilerek evde aile üyeleriyle birlikte oluşturulabileceğinden de bahsetmiştir. Bu şekilde ebeveynler ve çocuk arasında mesleklerle ilgili ilk iletişim de başlamış olacaktır. Bu bilgilere ek olarak Gibson, soy ağaçlarının ilköğretim ikinci kademe ve lise seviyesindeki öğrencilerle de başarılı bir şekilde kullanılabilceğinden bahsetmiştir. Ancak bu öğrenci grupları ile çalışırken, öğrencilerin kariyer gelişimine paralel olarak soy ağaçları üzerinde daha ayrıntılı bilgiler toplamalarını sağlamak daha olumlu sonuçlar verecektir. Bu açıdan soy ağacı tekniğinin Okulların amaçları, kullanıldığı öğrenci grubuna göre değişmektedir. Örneğin, birinci kademe öğrencileri ile kullanılırken temel amaç öğrencilerin mesleklerle ilgili farkındalığını (career awareness) arttırmak iken, ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin kendileri ve iş dünyasıyla ilgili daha ayrıntılı bilgilere sahip olabilmeleri ve lise öğrencileriyle kullanılırken kariyerle ilgili verilen kararlarda aile etkilerinin ve aile içindeki motive edici faktörlerin belirlenmesidir.

Gysbers, Heppner ve Johnston "Kariyer Danışmanlığı" isimli kitaplarında soy ağacı oluşturulduktan sonra, danışana şu soruların yöneltilerek danışma sürecinin başlatılabileceğinden bahsetmektedirler (Gysbers&Heppner&Johnston, 1998):

- Yetiştirdiğin aileyi nasıl tanımlıyorsun?
- Annen ve baban nasıl insanlar?
- Onları hangi sıfatlarla tanımlayabilirsin?
- Annen ve babanla ilişkilerin nasıldır?
- Aile içindeki geçmiş ve şimdiki rollerin neler?
- Ailende çok sevdiğin kişiler kimler?
- Kardeşinin anne ve babanla ilişkileri nasıl?

Bir sonraki aşama olarak Malott ve Magnuson'un örnek olarak verdikleri şu sorular kullanılabilir (Malott&Magnuson, 2004):

- Ailende hangi işler kadın işi, hangi işler erkek işi olarak değerlendirilir?
- Ailen hangi işleri daha çok takdir eder?
- Ailenin eğlence ya da boş zaman anlayışı nedir?

- Ailenin para biriktirme ya da para harcamaya ilişkin tutumları nelerdir?
- Ailenin başarı ya da başarısızlık tanımları nelerdir?
- Ailende kimin daha başarılı olduğunu düşünüyorsun?
- Onu başarılı kılan nedir?
- Ailende en çok kime benziyorsun?
- Bu kişiye hangi yönlerinle benziyorsun?
- Ailende kim gibi olmak isterdin?
- Bu kişinin en çok hangi yönünü beğeniyorsun?
- Kafadaki rol modele ulaşmada sana en çok neyin engel olduğunu düşünüyorsun?
- Bir kariyer seçimi yapmada sana en çok neyin engel olduğunu düşünüyorsun?
- Hangi yönlerinle ailene benziyorsun?
- Hangi yönlerinle aileden farklısın?
- Hangi yönlerinle ailedekilere daha çok benzemek isterdin?
- Hangi yönlerine ailedekilerden farklı olmak isterdin?
- Aile ağacını incelediğinde, hangi öğelerin sürekli tekrar ettiğini düşünüyorsun?
- Bunlardan önemli olanı sence hangisi?
- Budurum seni nasıl etkiledi?

Ancak bu soruların farklı kültürlerdeki uygulamalara göre esneklikleri olduğu, her grup için geçerli olamayacağı da dikkat edilmesi gereken noktalardandır. Örneğin, Watts-Jones Afrika kökenli Amerikalı aileler üzerinde yürüttüğü çalışmasında (Watts-Jones, 1997), yapılandırılmış soy ağacı egzersizlerinin bu ailelerle bir işe yaramadığını gözlemlemiştir. Yazar bu sonucu Afrika kökenli Amerikalı ailelerin “aile” kavramıyla ilgili çok farklı algılara sahip olmalarının sebep olabileceğini düşünmektedir.

### **2.6.3. Soy Ağacı Tekniğinin Kullanımı İle İlgili Sınırlılıklar**

Soy ağacı tekniğiyle ilgili olarak yapılan eleştirilerin başında, uygulamasının vakit alabildiği gelmektedir (Gibson, 2005). Buna karşın, Isaacson ve Brown soy ağaçlarının belli işlevleri olduğu, dolayısıyla kullanılış amacına göre kısaltılmış alternatif modellerin kullanılmasıyla bu sorunun ortadan kalkacağını belirtmişlerdir (Isaacson&Brown, (1997).

İkinci bir sınırlılık olarak ise evlat edinilmiş çocuklarla, ebeveynleri vefat etmiş çocuklarla kullanımında güçlükler yaşanabileceği gelmektedir (Okiishi, 1987).



Bu açıdan soy ağacı tekniği özellikle gruplar halinde kullanılmadan önce, bireyler hakkında ön bilgi elde etmek buna benzer sorunların ihtimalini azaltabilir. Soy ağacı, o öğrencilerin kendilerini değerlendirdikleri (self-report) bir araçtır. Dolayısıyla öğrencinin eksik ya da yanlış bilgi verebilme ihtimali tekniğin geçerliği konusunda sıkıntı çıkarabilir (Gibson, 2005). Bu da üçüncü bir sınırlılık olarak sayılabilir. Buna karşın Okocha, soy ağacı gibi nitel değerlendirme araçlarının standardize edilmiş araçlara göre daha bütüncül bir bakış açısı elde etmemizi sağlayabileceği, geçerlikleri konusundaki sıkıntıların ise konuda uzmanlaşmanın artmasıyla en aza indirilebileceğini belirtmiştir (Okocha, 1998). Soy ağacı tekniğinin güvenilirliği konusunda yürüttükleri çalışmalarında ise Coupland ve arkadaşları, aile terapisi alanında uzmanlaşan 17 doktora öğrencisine aynı senaryo örneğini vermişler ve

bundan birer soy ağacı çizmelerini istemişlerdir (Coupland&Serovich&Glenn, 1995). Bu işlem sonunda öğrencilerin ellerindeki bilgileri ağaca kodlamalarında kategoriler genel olarak birbirleriyle tutarlı iken sadece birkaç kategorilerde tutarsızlıklar gözlenmiştir. Ancak yazarlara göre örneklem genişletilerek yeni uygulamalarla tekniğin güvenilirliği konusundaki bulgular desteklenmelidir.

Malott ve Magnuson'a göre, çalışılan grubun ya da bireyin kültürel özellikleri konusunda soy ağacı hazırlama süreci hassasiyet gerektirebilir ve ayrıca danışanlar için hassasiyet taşıyan konulara onlar izin vermediği sürece girilmemelidir (Malott&Magnuson, 2004). Ayrıca, aile içi ilişkiler üzerinde konuşulması konunun odak noktasını kariyer danışmanlığından başka noktalara çekebilir. Böyle bir durum oluşuyorsa, soy ağacı oluşturma süreci ertelenebilir (Brown&Brooks, (1991).Okiishi'ye göre psikolojik danışman ya da danışanın soy ağacı oluşturmayla ilgili çekinceleri olduğu durumlarda bu teknik kullanılmamalıdır (Okiishi, 1987). Öncelikle psikolojik danışman bu süreci faydalı ve uygulanabilir bulmalıdır. Bu açıdan psikolojik danışma alanında çalışacak bireylerin eğitimleri sırasında 8-10'arlı gruplar halinde kendi soy ağaçlarını oluşturmaları olumlu sonuçlar verebilir. Bu sayede, hem kendi deneyimleri, hem de sınıftaki arkadaşlarının deneyimlerini gözlemlemeleri sonucu bu tekniği profesyonel hayatlarında kullanıp kullanmamaya karar verebilirler. Ayrıca bu, onlara bu teknikte ilerleme olanağı da sağlamış olacaktır.

## **2.7.ROL OYNAMA NEDİR?**

Alanyazın incelendiğinde rol oynama ile ilgili yapılan tanımlarda farklılıklar görülmektedir.

Öğretmenler genelde her türlü dramatik olayı rol oynama olarak görmüşlerdir. Oyun oynama ile rol oynama, benzetim ve oyun aynı şey değildir (McSharry ve Jones, 2000). Oyun oynama çocukların, çevresindeki olayları anlamalarında, nesnelere tanımlarında ve kişilerle ilişkilerini geliştirmelerinde oldukça etkilidir (Piaget, 1951). Çocuklar ilk yıllarda oyunları kurallar koymadan oynarlar. Yaşları büyüdükçe oyunları kurallar koyarak oynamaya başladıkları görülür. Çocuklar bazen de hayali olay ya da kişilerle oyun oynarlar. Zihinde canlandırılarak oynanan oyunlara ise benzetim denir (Adams, 1973). Rol oynama ise bunların hepsini kapsamaktadır (McSharry ve Jones, 2000). Çocuklarda oyun oynama isteği vardır. Bu istekten yararlanarak öğrencilere öğrenmeleri gereken şeyler öğretilir. Rol oynama buradan yola çıkılarak oluşturulmuş bir yöntemdir. Çocuklar oyunlarda farklı roller üstlenirler. Çocuklar bu rollerle etrafındaki insanlarla iletişim içine girerek bir şeyler öğrenirler.

### **2.7.1. Oyun ve Çocuk İçin Önemi**

Oyun için belki yüzlerce tanım yapılabilir. Bu da oyunun önemini gösteren birdiğer ölçüdür. Örneğin;

- Oyun, çocuğun kendini ifade etmesidir.
- Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları kendi deneyimleriyle öğrenmesi yöntemidir.
- Oyun çocuğun işidir.
- Oyun bir uyumdur.
- Oyun, hayal ile gerçek arasında bir köprüdür.
- Oyun, yaratıcı düşünce ile beraber gider.
- Oyun, çocuğun kişiliğinin gelişimini sağlayan en ideal bir ortamdır.
- Oyun, çocuğu yetişkin yaşamına hazırlayan son derece önemli bir araçtır.
- Oyun, çocuğun dili, oyuncaklar kelimeleridir.
- Oyun, çocuğun öğrenme laboratuvarıdır.
- Oyun, çocuğu boşalım olanağı veren bir faaliyettir.

Tanımlardan anlaşıldığı üzere, zekâ, yetenek, sosyalleşme, öğrenme vb.değerleri kapsayan kişiliğin temel malzemesi oyundur(Uluğ, 1997: 13).

## **2.8. ÇOCUĞUN EĞİTİM-ÖĞRETİMİ ve ROL OYNAMA YÖNTEMİ**

### **2.8.1. İlköğretim ve Rol Oynama Yöntemi**

İlköğretim dönemi ülkemizde I. Kademe ve II. Kademe olarak sınıflandırılmıştır. İlköğretimin I. Kademesi ilkokul olarak adlandırılıp birinci sınıftan başlayıp dördüncü sınıfın sonuna kadar devam eder. II. Kademe ise ortaokul olarak adlandırılıp beşinci sınıftan başlayıp sekizinci sınıfın sonuna kadar devam eder. İlköğretimde 2005 yılından başlayarak öğrenci merkezli eğitime geçilmesi, aynı zamanda farklı zekâ türlerine göre programın yeniden oluşturulması ile rol oynama yönteminin önemi daha da artmıştır.

İlköğretimde hemen hemen bütün derslerin öğretiminde konuların özelliklerine göre rol oynama yöntemi rahatlıkla kullanılabilir. “11-13 yaş grubunda ise çocuk artık yavaş yavaş gerçekleri araştırmaya ve incelemeye başlar. Evin, mahallenin, caminin, paranın, belediyenin, herhangi bir tarihi yapının tarihleri onun ilgilendiği konulardır” (Andraess, 1939: 16).

Bu dönemde çocuk soyut kavramsal düşünmeye geçmiştir. Soyut düşünen çocuğun rol oynama yöntemine ihtiyacı yoktur diyemeyiz. Soyut düşüncelerin somut yaşantılar haline getirilebilmesi için rol oynama yönteminin kullanılması gerekir. Böylece rol oynama yöntemi ileri yaşlarda da önemlidir. İlk defa karşılaşılan soyut ve karmaşık problemlerin anlaşılması için somutlaştırılması gerekir. Öğrencinin kavrayabilmesi için de rol oynama yönteminin kullanılması şarttır (Çebi, 1985).

### **2.8.2. Rol Oynama Teknikleri**

“Rol oynama yöntemi; düşünce, durum, problem olay vb. nin bir grubun tümü tarafından ya da grup önünde gruptan seçilen üyelerce dramatize edilmesine dayanan bir öğretim yöntemidir” (Çebi, 1985: 32).

“Rol oynama yöntemi dramatik etkinlik esasına dayanır. Dramatik etkinlik ise, yapma ve yaşamayı içerir. Bura da oyun etkinliklerinin öğretimde amaçlar doğrultusunda kullanılması yanında, bu etkinliklerin öğretim yöntemlerinin yapı taşlarını meydana getirir” (Courtney, 1980: 2).

“Rol oynama etkinlikleri yaşayarak öğrenme etkinlikleridir. Öğretimde özel bir öneme sahiptir. Öğrenciler bu öğretim yöntemi sayesinde başkalarının kimliğine bürünerek, onların nasıl hissettiğini, düşündüğünü ve etkinlikte bulunduğunu yaşama fırsatı bulurlar. Rol oynama değişik amaçlarla kullanılabilir. Bunların en önemlileri aşağıdaki gibi sınırlanabilir”.

- a. “Tutum ve kavram geliştirme
- b. Tutum ve kavramları gösterme
- c. Sosyal durumları derinlemesine anlama
- d. Toplumsal problemleri çözme
- e. Problemlerle ilgili denenceleri test etme
- f. Liderlik ve diğer sosyal becerileri uygulama” (Erden, 1996: 141).

“Öğretimde böylesi bir değer taşıyan rol oynama yöntemi, uygulamada birbirinden farklılık gösteren belli türlere ayrılmaktadır” (Çebi, 1985: 35).

### **2.8.2.1. Parmak Oyunu**

“Kimi şiir ve manzum öykücüklerin parmak hareketleriyle canlandırılması şeklinde kendini gösterir. Sınıfta parmak oyunu türünün uygulanmasında öğretmen, metni öncede yorumlayarak, metinde geçen duruma uygun olarak yapılacak hareketleri parmaklarla gösterir ve çocuklardan yapmalarını ister” (Özdemir, 1965: 3).

### **2.8.2.2. Sözsüz Rol Oyunu**

“Pantomim; gözlem, dikkatini yoğunlaştırma ve bedensel becerilerin gücüne dayanan bir ifade biçimidir” (Önder, 1999: 143).

### **2.8.2.3. Bağımlı Rol Oyunu:**

“Öğretmenin tarihi olguları, olayları senaryolaştırmada öğrencilere görev vermesi günümüzde gittikçe yaygınlaşan bir çalışma şekli olarak kendini göstermektedir” (Herse, 1977:73-83). Bu yöntemi diğer rol oynama yöntemlerinden ayıran yönlerden biri daha planlı ve zaman alıcı olması. Diğeri ise oyun zamanında ve sonrasında tartışma ve değerlendirme aşamalarından oluşmasıdır.

## **2.8.3. Rol Oynama Yönteminde Yer Alan Öğeler**

### **2.8.3.1. Çalışma Mekânı (Çevre, Araç ve Gereçler)**

Sınıf ortamı rol oynama yöntemi için düzenlenebilir. Tarihi mekânlar, müzeler, kalıntılar da etkinliğin gerçekleştirilebileceği diğer önemli ortamlardır. Eral müzelerde yaptığı drama çalışmalarını geçmişe gidip onu yorumlayabilmek ve geçmişten yola çıkarak şimdiki zamana katkıda bulunmak olarak açıklamıştır (Eral, 1995).

Ata tarihi yerlere ve müzelere düzenlenen gezilerin pedagojik açıdan önemi olduğunu vurgulamıştır ama ülkemizdeki gezi prosedürleri ve bazı nedenler bu çalışmaları engellediğini belirtmiştir (Ata, 2007).

Rol oynama etkinliklerinde kullanılacak araç-gereçler çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerine uygun olmalıdır. Tarih alanında bu konudaki ihtiyaçları sağlayacak fazlasıyla araç gereç bulunmaktadır. “Rol oynamada kullanılacak araç gereçler ekonomik, kolay kullanılabilen, fiziksel açıdan zarar vermeyen, hareket özgürlüğünü kısıtlamayan araç gereçler olması tercih edilmelidir” (Aral, 2003: 98).

### 2.8.3.2. Katılımcılar

Rol oynama etkinliklerinde çalışmalar gruplardan oluşur. Bunlar rol alanlar ve almayanlardır. Diğer öğrenciler de rol almadığı halde aktif durumdadır. Bazen etkinlik içerisinde oyuna katılabilirler. “Gruplarda birlikte yaşama, üretme ve paylaşma, süreci yaşandığından tüm paylaşımlardan haz alınması için gönüllülük esas tutulmalıdır” (Önder, 1999:106).

### 2.8.3.3. Uygulama

“Her drama etkinliğinin belirli bir yapısı ve düzeyi vardır. Etkinliğin bir başlama noktası, geçtiği bir mekân ve oynanacak roller bulunur. Bunu da planlaması yapılması gerekir. Bu başarılı bir uygulamanın gerçekleşmesine neden olacaktır” (Aral, 2003: 100-101).

#### **Planda Sıralama Şu Şekildedir:**

1. **Tema Seçimi:** Çocuklara verilecek kazanım hangisi?
2. **Çevre düzenlenmesi:** Öğrenme ortamı nasıl olmalı?
3. **Çocukların rol seçimi:** Çocukların oynayacağı roller nelerdir?
4. **Öğretmenin rol seçimi:** Öğretmen etkinlikteki rolü ne?
5. **Çerçevenin belirlenmesi:** Roller hangi bakış açısına göre ele alınacak?
6. **Odak noktasının seçimi:** Kazanımın nasıl verileceği?
7. **Eylem seçimi:** Nasıl bir olay içerisinde kalınacak?
8. **Püf noktası:** Öğrencilerin dikkatini çekecek etkinlik ne olmalı?

### 2.8.3.4. Öğretmen

“Rol oynama yönteminde istenilen sonuca varılabilmesi için öğretme çok önemlidir. Öğretmen yönlendirici, öğrencilere rehberlik yapan kişidir. Etkinlikte komutlar veren, sunan, değerlendiren ve yeniden uygulayan kişidir” (Önder, 1999: 108).

“Öğretmen, yani etkinlikteki lider planlayan, uygulayan, değerlendiren kişiolarak bu konuda pedagojik formasyona sahip olması beklenir. Bir liderin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretmenin kendi değerleri olmalı,
2. Atölyede yaşananlar orada kalmalı,
3. Lider demokratik, insana saygılı olmalı ve insana değer vermeli,
4. Sürekli araştırmak ve kendini geliştirmekle sorumlu olmalı,
5. İyi bir dinleyici olmalı,

6. Grubun durdurma, değiştirme, yönlendirme haklarına saygı göstermeli
7. Sempatik ve doğal olmalı,
8. Grubu olumlu yönde geliştirmeyi, birleştirmeye çalışmalı,
9. Lider kendisinin de gelişip ğendiğinin de farkında olmalı,
10. Etkinliğin sınırlarını bilmeli,
11. İşbirliği içinde olmalı, dürüst bir Şekilde hareket edebilmelidir.
12. Etkinliğe katılanların kendi yorumlarını, yargılarını, değer ve bakış açılarını oluşturmalarına fırsat tanınmalıdır” (Aral, 2003: 103).

## **2.9. ROL OYNAMANIN FAYDALARI**

Rol oynamanın faydaları (Küçükahmet, 1989: 54-56 ) zetle Şu Şekilde sıralamıştır;

### **2.9.1. Faydaları**

1. “Karmaşık olayları anlamlı hale getirir.
2. Öğrenciler bizzat katıldıkları ve hoşlandıkları eylemlerden daha fazla tecrübe edinirler.
3. Daha açık ve iyi iletişimde bulunmayı sağlar.
4. Öğrencilere gerçek hayatta oynadıkları ve oynayacakları rollerin önemi üzerinde görüş kazandırır, onları gerçek hayata hazırlar.
5. Öğrencilere hislerini ve tutumlarını açıklama imknı sağlar.
6. İletişim sözden çok harekete dayalıdır.
7. Sosyal becerileri geliştirmek için kullanılır.
8. Öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerini geliştirir.
9. Öğrencilerin dikkat, konuşma, dinleme, anlatım, algılama ve yorumlama gibi iletişim yeteneklerini geliştirir.
10. İe dönük, utangaç, kendini aşağı gören öğrencilerin iyileşmesine yardım eder.
11. Birlikte alışma alışkanlığı kazandırır.
12. Efektif ğrenme oluşur ve etkin bir biçimde değerlendirilir”.

## **2.10. İLGİLİ YAYIN ve ARAŞTIRMALAR**

ebi (1985) “Aktif ğretim Yöntemlerinden Rol Oynama” adlı yüksek lisans tezinde rol oynama yöntemini diğer ğretim yöntemleriyle karşılaştırmış ve yöntemin diğer öğrenme kuramlarıyla arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Rol oynama yönteminin öğrenciyi merkeze aldığını ve aktif bir ğretim yöntemi olduğunu belirtmiştir.

Üstündağ(1988) “Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği” adlı yüksek lisans tezinde ikinci sınıf hayat bilgisi dersinde yaratıcı dramının ilkököl ikinci sınıf hayat bilgisi dersinde takrir yani tekrar ile işlenen düz anlatım yönteminden daha etkili olduğunu ispatlamıştır.

Westwood (1993); Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler programında eleştirel düşünceye yer verilmediği için program, çalışma kâğıtlarına aşırı birbağlılığa neden olmuştur. Ayrıca öğrencilerin çevrelerini keşfini engellemiştir. Bunlardan dolayı, çalışma için, 3. sınıf Sosyal Bilgiler müfredatına düşünme becerileriyle yoğrulmuş özel stratejiler geliştirilmiştir. Çalışmada her istenilen amaçlara ulaşılamamıştır ancak öğrencilerin düşünme becerilerinde önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Öğrencilerin çoğu üst düzey beceriler olan uygulama, analiz ve sentez becerilerinde ilerleme kaydetmiştir.

Safranın (1993) çalışmasında, öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere göre “ Öğrencilerin %60.5’ine göre tarih dersi ezbere dayanmaktadır”. Ezber de çocukların öğrenmesini güçleştiren bir tekniktir. “Öğrencilerin %63,8’i tarihte yer alan konuları sıkıcı bulmaktadır”. Derste kullanılan yönteme ilişkin cevaplarda ise “Düz anlatım yöntemi %72,5 ile sık sık, %27,5 ile de arasına kullanılan durumuyla en çok tercih edilen yöntem olmuştur”.

Barh ve Demirtaş (1996)’a göre düz anlatım, bilgi aktarımı için en etkili yol olsa da, bilginin akılda tutulabilmesi açısından en az tercih edilen yoldur.

Yanpar-Sahin(1997); Çalışmasında, öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretiminde ne gibi güçlüklerle karşılaştıklarını tespit etmeye çalışmıştır. Sosyal bilgiler dersini öğrencilere aktarırken karşılaşılan önemli problemler; “Çeşitli yöntem ve teknikleri kullanamama, bu alandaki yenilikleri takip edememe, konuların soyut kalması, ezberleyerek öğrenme ve araştırma-incelemeye yönlendirmede güçlük çekilmesi, okullardaki araç gereç eksikliği ve sınıfların kalabalık olması olarak tespit edilmiştir”.

Koç (1998) “Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde tarihe dair olayların canlandırılmasının öğrencilerin geçmişe olan ilgilerini arttırdığını ispatlamıştır. Ayrıca tarihsel neden sonuç ilişkilerini kavratma açısından da büyük öneme sahip olduğunu ispatlamıştır.

Yangın ve Yıldızlar (1999); “İlkököl 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin ders dışı öğrenme yolları, Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları ve cinsiyetleri arasında ilişki olup olmadığını” belirlemiştir.

Araştırmanın sonucunda “öğrencilerin okuma şekli ile Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları ve cinsiyetleri arasında; başarıları ile ezberleyerek ya da anlamlandırarak öğrenmeleri arasında bir ilişki bulunmamıştır”.

Şimşek (2000) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin Kullanımı” yüksek lisans tezinde öğrenciler, bir başkasının onlara tarih dersini hikâye şeklinde anlatmasından daha çok zevk aldıklarını; bu hikâyelerinde kendilerini gruplara ayırarak rol oynama şeklinde kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Üstündağ (2001)’a göre öğrencilerin canlandırmalar ve doğaçlama yapması hedef ve davranışların kazandırılmasını sağlamıştır. “Yaratıcılığı geliştirme, eleştirel düşünme yeteneğini kazandırma soyut kavramları ve yaşantıları somutlaştırma” gibi temel becerilerin gelişmesine de etki etmiştir.

Emir (2001); çalışmasında “Sosyal Bilgiler öğretiminde yaratıcı düşünmenin erişile ve kalıcılığa etkisinin bulunmasını” amaçlamıştır. Veriler “ön test, son test, kalıcılık testi, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ve Torrance Yaratıcı Düşünme Testi” ile toplanmıştır. “Araştırmanın sonunda Yaratıcı Düşünmenin uygulandığı deney grubu ve Geleneksel Yöntemin uygulandığı kontrol grubu arasında: bilgi, kavrama, Sentez düzeyi erişim puanları anlamlı bir fark bulunuyorken uygulama düzeyi erişim puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen toplam erişim puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur”. Yaratıcı düşünme derse karşı kalıcılık sağlamış ve derse karşı öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir.

Kalaycı (2001); Bu çalışma, “İlkokullarda Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan problem çözme yönteminde yer alan etkinliklerin kullanılma düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır”. Araştırmada sonuçları arasında önemli farklar bulunmuştur. Öğretmenler problem çözme yönteminin aşamalarını ve etkinlikleri yeterince bilmediklerini ve bu yüzden uygulamadıklarını belirtmişlerdir.

Güler (2001); “İlköğretim 6. ve 7. sınıflarda Okutulan Sosyal Bilgiler Derslerinin islenişiyile ilgili Öğrenci Görüşleri adlı çalışmasında, veriler araştırmacının hazırladığı 30 soruluk bir anketle toplanmıştır. Araştırmaya Ankara ilinde 6. sınıfta okuyan 238 ve 7. sınıflardan 237 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin öğretme-öğrenme ilkelerini çoğu zaman yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler genellikle, sunuş yolu ve buluş yolu stratejisi ile soru- cevap tekniğini kullandıklarını ifade etmişlerdir.



Problem çözüme yeteneğini geliştirici yöntemlerle yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi sağlayacak etkinliklere yer vermemektedirler. Ayrıca öğrenme stratejileri de (anlamlandırma, örgütleme gibi) sınıfta kullanılmamıştır”(Akt: Çullu 2003: 59).

Açıkgöz (2002) Kapsamlı literatür çalışması yaparak aktif öğretim yöntemleriyle öğrenmenin öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. 100’den fazla araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %90’ında aktif öğrenmenin öğrenci üzerinde etkilidir.

Çullu (2003); “Aktif öğrenmenin yüklemeler, başarı ile hatırd tutma üzerindeki etkilerinin araştırıldığı ve öğrenci görüşlerinin alındığı” bu çalışmadaki bulgulara göre su sonuçlara varılmıştır: “Aktif Öğrenme yöntem ve teknikleri Sosyal Bilgiler Dersinde öğrencilerin başarısını artırmada daha etkilidir ve kalıcılık sağladığı gibi iki grup arasında başarı ve başarısızlık yüklemelerinde farklılık olduğu görülmüş ve aktif öğrenme yöntem ve teknikleri öğrencilerin dersi heyecanla beklemelerine ve derse neşeli, istekli bir şekilde katılmalarına yardımcı olmuştur”.

Safran (2004) Çalışmasında, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde kronolojik tarih yerine problemmerkezli tarih öğretiminin işlenmesinin gerektiği kanısına varmıştır.

Yurtalan (2005)’in yaptığı yüksek lisans tezinde altıncı sınıf tarih konularının öğretiminde drama tekniğinin kullanılması öğrencilerin öğrenme düzeylerini arttırdığı sonucuna varmıştır.

Ata (2005)’ya göre tarih dersleri oluşturmacı anlayış ile yeniden programlanmalı, bu programda öğrencilerin tarihi yaparak ve yaşayarak öğrenilebilmelerini sağlamak için tarih laboratuvarlarına yer verilmelidir. Bu şekilde öğrencilerin bu laboratuvarlarda bir tarihçi gibi çalışması ve tarihi yeniden yazarak, ürünler ortaya koymaları sağlanmalıdır.

Doğan (2006) “İlköğretim Okullarında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Rol oynama Yönteminin Öğrenme Düzeyine Etkisini” incelemiştir.

### 3.YÖNTEM

#### 3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

“Araştırma Modeli, en genel anlamda, araştırma amacına uygun ve ekonomik bir süreçle, verilerin toplanması ve analizi için gerekli koşulların düzenlenmesidir” (Karasar, 1998: 34).

Bu çalışmada 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesinin öğretiminde, bazı yeni yaklaşımların öğrenci akademik başarısı ve tutumuna etkisi araştırılmıştır. Araştırmada ön-son test control gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. “Deneysel modeller neden- sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacıyla, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir” ( Karasar, 1995: 87). Deneysel model Tablo 1 de gösterilmiştir.

**Tablo 1. Deneysel Modelin Simgesel Gösterimi**

Gruplar	Uygulama Öncesi Yapılan İşlem		Uygulama Süreci	Uygulama Sonrası Yapılan İşlem	
	Ön test	Ön tutum		Son test	Son tutum
DG	ÖT	F1	Deneysel işlem X1	ST	F2
KG	ÖT	F1	X2	ST	F2

Yukarıdaki sistemde gösterilen sembollerin anlamları aşağıda açıklanmıştır:

**DG:** Deneysel Grubu

**ÖT:** Öntest

**KG:** Kontrol Grubu

**ST:** Sontest

**X1:** Bazı Yeni Yaklaşımlarla Öğretim

**F1:** Ön tutum Testi

**X2:** Programa Dayalı Öğretim Yöntemiyle Öğretim

**F2:** Son tutum Testi

#### 3.2.ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu 2016–2017 birinci döneminde Adana ilinin Yüreğir ilçesinde bulunan Taşkent İlkokulu’nun her birinde 25 öğrenci bulunan iki 4. Sınıf şubesinde öğrenim gören toplam 50 öğrenciden oluşmaktadır. Deneysel ve kontrol grupları intact olarak atanmıştır. Çalışma grubu tablo 2 de gösterilmiştir.

**Tablo 2. Çalışma Grubu**

Grubun Adı	Öğrenci Sayısı
DG	25
KG	25
TOPLAM	50

### 3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma gerekli olan veriler; araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Sosyal Bilgiler Başarı Testi’ ve ‘Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği’ ile elde edilmiştir.

#### 3.3.1. Akademik Başarı Testi

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi "GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM" ünitesine ilişkin akademik başarılarını ölçmek amacıyla test hazırlanırken aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir.

1.Okul öğretim programına bağlı kalınarak 2015-2016 yılı sosyal bilgiler 4. Sınıf kitabından ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesi belirlenmiştir. Ünite kapsamı Tablo 3 de verilmiştir.

**Tablo 3. Geçmişimi Öğreniyorum Ünite Kapsamı**

<b>2. ÜNİTE: GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM</b>
1.AİLEMİN TARİHİNİ YAZIYORUM
2.KÜLTÜREL ZENGİNLİĞİMİZ
3.HANGİ OYUNLARI OYNUYORUZ?
4.KÜLTÜR ELÇİSİYİZ
5.KURTULUŞTAN KURULUŞA
6.KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

2. Tablo 4 de okul eğitim programına bağlı kazanımlar verilmiştir

Tablo 4. Kazanım ve Konu Kapsamı (MEB, 2016)

Ay	Hafta	Ders saati	Kazanım	Konu
EKİM		3	1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	Allemin Tarihini Yazıyorum
		3	2. Aile ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	Kültürel Zenginliğimiz
		1	3. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	Hangi Oyunları Oynuyoruz?
		1	4. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşıdığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	Kültür Elçisiyiz
		1	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.	Kurtuluştan Kuruluşa
5	6. Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.			
KASIM		1	Tüm kazanımlar	Kendimi Değerlendiriyorum

3. Sosyal Bilgiler ders kitabı, kaynak kitaplar ve testlerden yararlanılarak belirtke tablosundaki davranışlar doğrultusunda, çoktan seçmeli 60 adet soru hazırlanmıştır.

4. Hazırlanan bu sorular, bir Sosyal Bilgiler ders öğretmeni, bir sınıf öğretmeni bir Türkçe öğretmeni ve alanında uzman kişiler tarafından incelenmiştir. Maddelerin öğrenci düzeyine, ünite kapsamına ve dil bilgisine uygunluğu değerlendirilmiştir.

5. Bu değerlendirmeler sonucunda Sosyal Bilgiler alanında uzman Dr. Öğr. Üyesi tarafından öğrenci düzeyine uygun olmayan maddeler, ünite kapsamına ve dil bilgisine uygun olmayan 30 adet soru testten çıkartılmıştır. Analiz sonucunda çıkarılması gereken maddeler olabilir ve madde çıkarılsa bile kapsam geçerliliği düşmesin diye 6 tane olan kazanımın her birinden 5'er tane soru ile toplam 30 soruluk bir test hazırlanmıştır.

6. Hazırlanan 30 soruluk akademik başarı testindeki soruların anlaşılabilirliğini test etmek için intact seçilen bir 4. Sınıf şubelerinden birine pilot uygulama yapılmıştır. Uygulamadan sonra öğrencilere anlamadıkları sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda sorular anlaşılır hale getirilmiştir.

7. Testin geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Adana merkezde bulunan ve pilot uygulamanın yapılmadığı bir ilkokul seçilmiştir. Okulun farklı 6 şubesinde bulunan toplam 150 öğrenciye uygulanmıştır.

8. Uygulanan testlerin SPSS-20 programı ile madde çözümlenmeleri yapılmış, test istatistikleri (güçlük dereceleri, standart sapma, madde ayırt ediciliği) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 5 de verilmiştir.

**Tablo 5. Akademik Başarı Testini Oluşturan Maddelerin Güçlük Dereceleri (Pj), Standart Sapmaları (Sj) ve Ayırtıcılık Güçleri (Rjx).**

Madde Numarası	Pj	Sj	Rjx
1	0,87	0,34	0,69
2	0,79	0,40	0,56
3	0,65	0,49	0,31
4	0,61	0,48	0,30
5	0,61	0,49	0,32
6	0,60	0,49	0,35
7	0,55	0,49	0,30
8	0,52	0,50	0,33
9	0,51	0,50	0,30
10	0,50	0,50	0,53
11	0,50	0,50	0,31
12	0,50	0,50	0,31
13	0,47	0,50	0,30
14	0,47	0,50	0,33
15	0,41	0,49	0,35
16	0,41	0,49	0,30
17	0,41	0,49	0,32
18	0,39	0,49	0,32
19	0,35	0,48	0,50
20	0,23	0,42	0,32

İstatistiksel çözümlemelere göre, ayırt edicilik gücü indeksi 0.30 ve üzerindeki, güçlük indeksi ise 0.23-0.87 arasındaki ve maddeler arası korelasyon değeri 0.20 ve üzerindeki maddeler, araştırmanın ön ve son testine alınmıştır. Bu çalışma sonucunda toplam 30 soruluk testin 10 sorusu testten çıkarılmıştır. Testte yer alan 20 maddenin içinde her kazanımdan 3 soru toplam 18 soru ve konusu uzun olan 5. ve 6. kazanımdan artı birer soru toplam 2 soru vardır. 20 sorudan 2 soru çok kolay, 4 soru kolay, 8 soru orta, 4 soru zor 2 soru çok zor güçlük düzeyindedir. Başarı testi (Ek 1) de verilmiştir. Başarı testinin analiz sonuçları Tablo 6 da verilmiştir.

**Tablo 6. Akademik Başarı Testi Analiz Sonuçları**

N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Güçlük	KR-20
150	77,5	4,94	0,51	0,74

Test puanı 2325 ve test varyansı 24,42 olarak hesaplanmıştır.

Geçerlilik ve güvenilirliği saptanan test, ön test ve son test olarak deney ve kontrol gruplarına 2'şer defa uygulanmıştır.

### 3.3.2. Tutum Ölçeği

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla daha önce araştırmacı tarafından geliştirilen 'Sosyal Bilgiler Dersinde Bazı Yeni Yaklaşımların Kullanımı' tutum ölçeği kullanılmıştır (Ek 2).

Ölçek 5’li likert formunda hazırlanmış olup, “kesinlikle katılıyorum” “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” seçenekleri şeklinde hazırlanmıştır. Seçenekler 1, 2, 3, 4, 5 olarak puanlanmakta ve yüksek puanlar olumlu tutumları ifade etmektedir. Ölçekte öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine ilişkin çeşitli alanlarda (duygu, düşünce, derse katılım) 20 madde bulunmaktadır. Ölçek maddeleri sade bir dille ifade edilmiştir. Bir maddede birden fazla yargı/duyuş/düşünce olmamasına dikkat edilmiştir. Tutum maddelerinde tarafsızlık kuralı göz önüne alınıp ifadelerin 10’u olumlu, 10’u olumsuz olarak belirlenmiştir.

Geliştirilen taslak ölçek 30 maddeden oluşmuştur. Görüşlerine başvurulmuş 3 uzman özelden sosyal bilgiler, genelde ilköğretim alanında çalışmalar yapmaktadırlar. Uzmanlar tutum maddelerinin, ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin düzeyine uygunluğu ve sosyal bilgiler dersindeki duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik tutumlarını ölçüp ölçmediği boyutlarında ölçeği incelemişlerdir. Ölçek maddeleri ayrıca bir dil uzmanı tarafından da Türkçe dilbilgisi kuralları ve anlaşılabilirlik yönünden incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğrencilerin düzeyi ve ifadelerin anlaşılabilirliği açısından uygun bulunmayan 4 ifade ölçekten çıkarılmıştır.

Ön deneme aşamasında, 26 maddeden oluşan ölçeğin cevaplanabilme süresi ile anlaşılabilirliğinin saptanması amacıyla 30 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama sonunda öğrenciler tarafından anlaşılmayan 2 ifade ölçekten çıkarılmıştır. Öğrencilerden alınan dönütlere dayalı olarak ifadelerin anlaşılabilirliğini sağlayacak düzeltmeler yapılarak 24 maddeden oluşan taslak ölçeğe son biçimi verilmiştir. İzleyen süreçte taslak ölçek uygulanmıştır.

Ölçek, ilkokul dördüncü sınıfta öğrenim gören toplam 200 öğrenciye uygulanmış, Puanlama aşamasında eksik doldurma, birden çok seçeneği işaretleme gibi nedenlerden ötürü değerlendirmeye alınmayan öğrenciler araştırma kapsamından çıkartılarak 150 öğrencinin yanıtları değerlendirmeye alınmıştır. Veriler SPSS-20 programı ile analiz edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak ve ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin benzer davranışları ne ölçüde belirlediği madde toplam korelasyonu hesaplanarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için ise Cronbach Alpha Katsayısı formülü kullanılmıştır. Faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları katsayısı düşük olan 4 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bütün bu işlemlerden sonra 20

maddelik nihai ölçek belirlenmiştir. Tutum ölçeğini oluşturan maddelerin faktör yükü, madde toplam korelasyonu ve değeri tablo 7 de verilmiştir.

**Tablo 7. Tutum Ölçeğini Oluşturan Maddelerin Faktör yükü, Madde Toplam Korelasyonu ve Değeri**

Madde Numarası	Faktör Yükü	Madde Toplam Korelasyonu	Değeri
1	0,76	0,73	-
2	0,74	0,70	+
3	0,73	0,71	-
4	0,72	0,68	+
5	0,70	0,69	-
6	0,71	0,67	+
7	0,70	0,67	-
8	0,69	0,68	+
9	0,68	0,65	-
10	0,68	0,63	+
11	0,66	0,63	-
12	0,67	0,64	+
13	0,62	0,62	-
14	0,63	0,59	+
15	0,61	0,57	-
16	0,60	0,55	+
17	0,59	0,54	-
18	0,60	0,53	+
19	0,57	0,52	-
20	0,58	0,53	+

“Ölçeğe madde-toplam korelasyonları katsayısı 0.52’den yüksek olan maddeler dâhil edilmiştir. Maddeler seçilirken olumlu ve olumsuz maddelerin yakın dağılımda olunmasına dikkat edilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü gibi ölçekte yer alan maddeler 1 faktörde toplanmakta ve maddelerin faktör yükleri 76–57 arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyonları da maddelerin ayırd edici güçlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Madde toplam korelasyonları da 73–52 arasında değişmektedir. Buna göre ölçek maddelerinin her birinin ayırdediciliğinin yüksek olduğu söylenebilir”. Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla yapılan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0.83 bulunmuştur.

Geçerlilik ve güvenilirliği belirlenen ölçek, ön tutum ve son tutum olarak deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır.

### 3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi, SPSS-20 programından elde edilen verilerden yola çıkarak bağımlı ve bağımsız gruplar t- testi ile yapılmıştır. Gruplarının kendi içlerinde ön ve son test arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farkı bulmak için bağımlı gruplar t- testi, deney ve kontrol grupları arasındaki farkı bulmak için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

### **3.5. DENEYSEL İŞLEM BASAMAKLARI**

Araştırmada kontrol grubunda programa dayalı öğretim yöntemi, deney grubunda ise bazı yeni yaklaşımlar uygulanarak “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin konuları işlenmiştir.

#### **3.5.1. Programa Dayalı Öğretim Yöntemiyle Dersin Anlatıldığı Grubun (Kontrol)Uygulama Süreci**

Ön testin uygulanmasından iki hafta sonra programa dayalı öğretim yöntemine uygun olarak hazırlanmış olan planlar doğrultusunda dersler işlenmiştir.

#### **3.5.2. Bazı Yeni Yaklaşımlarla Dersin Anlatıldığı Grubun (Deney) Uygulama Süreci**

Ön testin uygulanmasından iki hafta sonra bazı yeni yaklaşımlara uygun olarak hazırlanmış olan planlar(EK3) doğrultusunda beş hafta boyunca konular bazı yeni yaklaşımlarla işlenmiştir. “Geçmişimi Öğreniyorum” ünite kapsamındaki ilk konu “Aile Tarihim Araştırıyorum” konusudur. Süresi 40 dakika olan konuya ait bir kazanım vardır. Kazanım: Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. Öğretmen kendi hazırladığı sözlü tarih videosunun yarısını izlettirerek öğrencilerin dikkatini çeker.‘Ailenizin tarihi hakkında neler biliyorsunuz? Aile büyüklerinden kalan eşyalar var mı? Varsa nelerdir?’ (MEB, 2015: 30).Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu ifadenin ve videonun tam olarak neler anlattığını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler. Videonun tamamı izlettirilir ve videonun bazı kısımlarının canlandırılacağını söyleyerek derse geçiş yapar

#### **Konunun İşlenişi**

##### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Görüşmeci ve Hayriye Özdemir

##### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri ve canlandırılacak bölümler kartlarda verilmiştir. Ayrıca videoda da gösterilmiştir.

##### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere sözlü tarih yapan öğrenciyle Hayriye Özdemir karakterini canlandıracakları söylenecek. Video bölümlere ayrılacak. Öğrenciler canlandırılacak bölüm sayısı kadar gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini çekmesi istenecek.



Gruplar çektikleri karttaki kişileri ve bölümleri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

### **Sahnenin hazırlanması;**

Tahtanın önüne 2 sandalye konulacak. Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak.

### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, sözlü tarih hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Ailemizden bize kalan eşyalar, ailemizin tarihi ile ilgili ne tür bilgilere ulaşmamızı sağlayabilir?
- Hayriye Özdemir nasıl bir duygu içindedir?
- Görüşme yapan öğrenci nasıl sorular sormuştur?

**NOT:** Dersten sonra ödev olarak evde sözlü tarih uygulaması yapmaları istenecektir. Öğretmen tarafından soy ağacı oluşturulmuştur video olarak öğrencilere izlettirilip örnek olarak gösterilecektir. Öğrencilerden de sözlü tarih ödevinin arkasından büyüğünün verdiği bilgilerle soy ağacı oluşturmaları istenecektir.

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünite kapsamındaki ikinci konu

“Bizim Kültürümüz” konusudur. Süresi 40+40 dakika olan konuya ait üç kazanım vardır. Kazanım: 1. “Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder”.

2. “Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir”. 3. “Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir”. Öğretmen sınıfa farklı araç gereçlerle girerek öğrencilerin dikkatini çeker. ‘Milli kültürümüz denince aklımıza neler geliyor?

Ata sporlarımız hakkında neler biliyorsunuz? Kültürel özellikler, geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe aktarılırken değişikliğe uğrar mı? Neden?’ (MEB, 2015: 34). Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların tam

olarak neler anlattığını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler. Ders kitabındaki konuyla ilgili resimler incelettirilip okuma parçasındaki bazı kısımların canlandırılacağını söyleyerek derse geçiş yapar.

### **Konunun İşlenişi**

#### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Hasan, dede, (çelik çomak, topaç çevirme, sek sek, mendil kapmaca) oynayacak kişiler, bayram canlandıracak kişiler, güreş oyunu canlandıracak kişiler, cirit oyununu canlandıran kişi, Atatürk' ü canlandıran kişi.

#### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri ve canlandırılacak bölümler kartlarda verilecektir.

#### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrencilere okuma parçasındaki Hasan'ın dedesine sorduğu her soru için verilen cevaplara yönelik canlandırmak üzere senaryolar yazılacak ve kartlar verilecek. Soru sayısı kadar gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini çekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri ve bölümleri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup okuma parçasındaki sıraları geldiğinde rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

#### **Sahnenin hazırlanması;**

Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri ve araçları istedikleri gibi hazırlayacak.

#### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, kültür hakkında, oyuncaklar hakkında, düğünler bayramlar hakkında, ata sporlarımız hakkında, kültürel değerlerimizin değişmesi hakkında, Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili düşünceleri hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Canlandırdığımız kişi hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Oyundaki düğünlerde, bayramlarda veya kutlamalarda hangi kültürel değerler gözünüze çarptı?
- Kültür ne demektir?
- Güreş bizim ata sporumuz mu?
- Cirit nasıl oynanır?
- Hasan'ın dedesinin çocukluk yıllarında bayramlar nasıl kutlandı?
- Canlandırılan senaryoda değişen hangi kültürel değerimizden bahsedilmiştir?
- Kültürel değerlerimizi nasıl koruyabiliriz?
- Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili düşünceleri nelerdir?
- Görüşme yapan öğrenci nasıl sorular sormuştur?

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünite kapsamındaki üçüncü konu “Milli Mücadelemiz” konusudur. Süresi 40 dakika olan konuya ait bir vardır. Kazanım: Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak milli mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler. Öğretmen sınıfa istiklal madalyasıyla girerek ön ve arka yüzündeki yazıyı öğrencilere göstererek derse dikkat çeker. ‘Bulduğunuz ilin Milli Mücadele’ye ne tür katkılar sağladığını açıklayınız? Atatürk’ün Milli Mücadele’ye önderlik etmiş olması vatanın kurtarılmasında nasıl bir rol oynamış olabilir?’ (MEB, 2015: 38). Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların cevaplarını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler. Milli mücadele döneminde yurdumuzun nasıl bir durumda olduğu ders kitabındaki 3. Konuda geçen resimler incelettirilerek öğrencilere tahminler ettirilir ve kadınların bu dönemdeki kahramanlıklarından bahsederek derste kadın kahramanların canlandırılacağı söylenerek derse geçiş yapılır.

### **Konunun İşlenişi**

#### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Seydişehirli Şerife Bacı, Erzurumlu Kara Fatma, Halime Çavuş, Çete Emir Ayşe

#### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri kartlarda verilecektir.

#### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrenciler canlandırılacak karakter sayısına göre gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini ekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri inceleyerek nasıl bir rol

canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

### **Sahnenin hazırlanması;**

Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak. Bölümlerde geçen nesnelere sınıfa yerleştirilecek.

### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, milli Mücadele’de kadınların rolü hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Oynadığınız karakter hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Milli Mücadele sürecinde Türkiye nasıl bir durumdaydı?
- Yaşanmış olaylardan yola çıkarak yakın çevreniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünite kapsamındaki dördüncü konu “Liderimizle Cumhuriyet’e Yürüyoruz” konusudur. Süresi 40+40 dakika olan konuya ait bir kazanım vardır. Kazanım: Milli Mücadele’nin kazanılmasında ve Cumhuriyet’in ilanında Atatürk’ün rolünü fark eder. Atatürk’ün hayatı, Trablusgarp ve Çanakkale savaşlarında Atatürk’ün başarılarını anlatan bir belgesel izlettirilerek derse dikkat çekilecektir. ‘Atalarımız Milli Mücadele’de ne tür zorluklarla karşılaşmış olabilir? Mustafa Kemal’in başarılı bir asker olmasında onun hangi özellikleri etkili olmuştur?’ (MEB, 2015: 40-41). Soruları sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların cevaplarını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler. Milli Mücadele süreci ve yurdumuzun işgaliyle ilgili bilgiler verilerek işgalin ve Atatürk’ün canlandırılacağı söylenerek derse geçiş yapılır.

### **Konunun İşlenişi**

#### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Atatürk(1,2,3,4,5), İsmet İnönü(1,2,3), Rauf Orbay ve yan roller

### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri kartlarda verilecektir.

### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrenciler canlandırılacak bölüm sayısına göre gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini çekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup yurdumuzun işgalindeki rollerini canlandırmak için sırasıyla tahtaya kalkacak.

### **Sahnenin hazırlanması;**

Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak. Bölümlerde geçen nesnelere sınıfa yerleştirilecek.

### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, Milli Mücadele’de Atatürk’ün rolü hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek. İşgaller karşısında Mustafa Kemal’in ne düşündüğü hakkında konuşmalar yapmaları istenecek. Araştırmacı tarafından oluşturulan Amasya Genelgesi’nden Lozan Anlaşmasına kadarki kısmı kapsayan tarih şeridi videosu izlettirilecek. İzlettirilen videodan yola çıkarak öğretmen öğrencileri tarih şeridi gibi tahtaya dizecek ve her biri için hazırladığı kartları öğrencilere çektirecek öğrencilerin tarih şeridindeki sırayı takip ederek kendilerini tanıtır oradaki rolleri ve içinde buldukları durumu canlandırmaları istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Oynadığınız karakter hakkında neler düşünüyorsunuz?
- İtilaf devletleri 7. Maddeyi hangi amaçla anlaşmaya koymuştur?
- Mustafa Kemal ‘Geldikleri gibi giderler’ sözünü ne zaman söylemiştir?
- Mustafa Kemal dayanışma için neler yapmıştır?
- Mustafa kemal hangi kongrede bütün cemiyetleri birleştirmiştir?

- Mustafa Kemal hangi kongrenin açılışında gücünü milletten alan bir kongrenin oluşturulmasını istedi?
- Osmanlı hükümeti hangi kongrenin toplanmasını engellemek istedi?
- TBMM ne zaman açıldı?
- Sevr Barış Anlaşmasını kim imzaladı?
- Hangi cephelerde savaşlar yapılmıştır?
- İnönü Savaşlarının Milli Mücadele için önemi nedir?
- TBMM, Atatürk'e Sakarya Savaşından sonra hangi unvanı vermiştir?
- Lozan Barış Antlaşması'nın ülkemiz için önemi nedir?

Konuların işlenirken öğrencilerin yeni yaklaşımlarda kullanılmak üzere rol kartları hazırlanmıştır(EK4).

Konuya uygun farklı yöntem ve teknikler uygulanmıştır. Her etkinliğin öncesinde etkinliğe uygun araştırmacı tarafından hazırlanan videolar izlettirilmiştir(EK5). Ardından etkinlikler yaptırılmış. Sonrasında öğrencilerin etkinlik hakkında düşünceleri alınmıştır. Öğrencileri yönlendirici sorular yöneltilerek öğrencilerin konular ile ilgili önemli noktalar üzerinde durmaları sağlanmıştır.

Bazı derslerde sınıfın fiziksel koşulları yeni yaklaşımlara uygun olmadığından öğrenciler malzemeleri evlerinden tedarik etmişlerdir. Öğrencilerin etkinlikler sırasında rahat olmaları için sivil kıyafetlerle etkinliklere katılımları sağlanmıştır.

Son aşamada ise hazırlanan son test deney ve kontrol grubundaki öğrencilere iki hafta sonra uygulanmıştır. Yine aynı tarihte öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine tutumlarını ölçmek amacıyla deney ve kontrol gruplarına ikinci kez tutum ölçeği uygulanmıştır.

## 4. BULGULAR VE YORUM

### 4.1. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

#### 4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin SBBT ön testi ile programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin SBBT ön testi analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu ön test puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön Test Puanlarının t- testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	T	P
DG	Ön SBBT	25	8.32	2.3	48	0.001	0.61
KG	Ön SBBT	25	8.54	2.1			

N=50,  $p>0,05$ , SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı testi

Tablo 8’de deney ggrubunun akademik başarı ön test aritmetik ortalamasının 8.32, standart sapmasının 2.3 olduğu ve kontrol grubu ön test aritmetik ortalamasının 8.54 standar sapmasının 2.1 olduğu görülmektedir. Tablo 8’e baktığımızda uygulamanın başında kontrol ve deney grupları ön test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır [ $t(48)=0.001$   $p>0.05$ ]. Bu istatistiksel sonuca göre, öğrenciler uygulama başında benzer hazırbulunuşluluk düzeyine sahiptir.

#### 4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ile akademik başarı son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmişti.

Deney grubunun ön-son test analiz sonuçları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 9’da verilmiştir.

**Tablo 9. Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön-Son Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	sd	T	P
DG	Ön SBBT	25	8.32	2.3	24	2.92	0.001
	Son SBBT	25	17.10	2,72			

N=25, p<0,05

Tablo 9’a göre deney grubunun ön test puan aritmetik ortalaması 8.32, son test puan aritmetik ortalaması ise 17.10 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına bakıldığında deney grubunun ön test-son test puan ortalamaları arasında son test lehine anlamlı düzeyde bir farkın olduğu görülmektedir [ $t(24)=2.92$ ,  $p<0.05$ ]. Bu sonuç, şu şekilde yorumlanabilir: Öğrenciler uygulama öncesinde istenen kazanımlara sahip değillerdir. Bazı yeni yaklaşımlar ile etkinliklerin gerçekleştiği deney grubu öğrencileri, uygulama sonunda istenilen kazanımlara ulaşmıştır. Bu nedenle deney grubu ön-son test puan ortalamaları arasında son testler lehine anlamlı farklılıklar çıkmıştır.

#### 4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ile akademik başarı son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmişti.

Kontrol grubunun ön-son test analiz sonuçları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 10’da verilmiştir.

**Tablo 10. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön-Son Test Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	t	P
KG	Ön SBBT	25	8.54	2.1	24	4.42	0.05
	Son SBBT	25	11.93	2.05			

N=25,  $p \leq 0,05$  SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Testi



Tablo 10’da göre kontrol grubunun ön test puan aritmetik ortalaması 8.54 son test puan aritmetik ortalaması ise 11.93 olarak bulunmuştur. Bağımlı gruplar t-testi sonuçlarına göre kontrol grubunun ön test-son test analiz sonuçlarında son test lehine aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir [ $t(24)=4.42$   $p \leq 0.05$ ]. Programa dayalı öğretim yöntemiyle etkinliklerin gerçekleştiği kontrol grubu öğrencileri, derste öğrenme çabasına girdikleri için uygulama sonunda ön-son test analiz sonuçlarında aralarında son testler lehine anlamlı farklılıklar çıkmıştır. Fakat “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ile akademik başarı son test analiz sonuçlarında aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” Alt problemine ait bulgulara bakarsak son testler lehine çıkan farklılık kontrol grubuna göre deney grubunda daha belirgindir. Bazı yeni yaklaşımlar, deney grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanlarını olumlu anlamda arttırmıştır.

#### 4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı son test ile programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son testi analiz sonuçlarında aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu son test puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 11’de verilmiştir.

**Tablo 11. DG ve KG Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Son Test Puanlarının t-testi sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	T	P
DG	Son SBBT	25	17.10	2.72	48	8.307	0.000
KG	Son SBBT	25	11.93	2.05			

**N=50,  $p < 0,05$  SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Test**

Tablo 11’de göre deney grubunun son test puan aritmetik ortalaması 17.10 kontrol grubunun son test puan aritmetik ortalaması ise 11.93 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre deney ve kontrol gruplarının son test analiz sonuçlarında aralarında deney grubu lehine anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [ $t(48)=8.307$   $p<0.05$ ]. Bu farklılığın sebepleri şu şekilde açıklanabilir: Bazı yeni yaklaşımlar ve görsel işitsel bir araç olan videolar soyut kavramları somutlaştırması açısından önemlidir. Bazı yeni yaklaşımların kullanıldığı deney grubu öğrencileri “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde geçen soyut kavramları somutlaştırabilmişlerdir. Somutlaştırmanın yanı sıra eğlenerek öğrenme de sağlanmıştır. Derse ilgisiz öğrenciler bile etkinliklerde rol almışlardır. Bu nedenle deney grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puan ortalamaları kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır.

#### 4.1.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmişti.

Deney ve Kontrol grubu ön- son test fark puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 12’de verilmiştir.

**Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puan Ortalaması Fark Puanı t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	SBBT	N	X	S	Sd	T	P
DG	Ön test-Son test	25	8.78	10.22	48	2.699	0.01
KG	Ön test-Son test	25	3.39	11.33			

**N=50,  $p<0,05$ , SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Testi**

Tablo 12’de görüldüğü gibi deney grubu ön-son test puan aritmetik ortalamaları farkı 8.78 bulunmuştur. Kontrol grubu ön-son test puan Aritmetik ortalamaları farkı 3.39 bulunmuştur. Deney ve kontrol grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması fark puan farkı 5.39 bulunmuştur.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol grupları ön test ile son test farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmaktadır[t(48)=2.699 p<0.05]. Ulaşılan farklılık, deney grubu lehine anlamlıdır. Bu sonuç da deney grubunda işlenen bazı yeni yaklaşımların kontrol grubundaki programa dayalı öğretim yöntemlerine göre öğrenci akademik başarısını anlamlı ölçüde arttırdığını göstermektedir.

#### 4.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmişti.

Deney ve Kontrol grubu ön- son test toplam puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 13’de verilmiştir.

**Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puan Ortalaması Toplam Puanı t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	SBBT	N	X	S	Sd	t	P
DG	Ön test-Son test	25	25.42	10.43	48	-2.568	0.017
KG	Ön test-Son test	25	20.47	10.73			

**N=50, p<0,05, SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Testi**

Tablo 13’de görüldüğü gibi deney grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması toplamı 25.42 bulunmuştur. Kontrol grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması toplamı 20.47 bulunmuştur. Deney ve kontrol grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması toplam puan farkı 4.95 bulunmuştur. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol grupları ön test ile son test toplamı analiz sonuçlarında aralarında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır[t(48)= -2.568p<0.05]. Ulaşılan farklılık, deney grubu lehine anlamlıdır. Bu sonuç da deney grubunda işlenen bazı yeni yaklaşımların kontrol grubundaki programa dayalı öğretim yöntemlerine göre öğrenci akademik başarısını anlamlı ölçüde arttırdığını göstermektedir.

#### 4.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin SBTÖ ön tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin SBTÖ ön tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu ön- son tutum puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 14’de verilmiştir.

**Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	t	P
DG	Ön SBTÖ	25	75.23	8.76	48	-0.132	0.842
KG	Ön SBTÖ	25	75.51	10.15			

N=50,  $p>0,05$ , SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Tablo 14’de görüldüğü gibi deney grubu ön tutum puan aritmetik ortalaması 75.23. Kontrol grubu puan aritmetik ortalaması 75.51. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol grupları ön tutum puan analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamaktadır [ $t(48)=0.132$   $p>0.05$ ]. Deney ve kontrol grupları arasında derse karşı ön tutum açısından anlamlı bir farkın bulunmaması grupların uygulama öncesi tutumlarının birbirine eşit olduğunu ortaya koymaktadır.

#### 4.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney grubunun ön-son tutum analiz sonuçları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 15’de verilmiştir.

**Tablo 15. DG Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön-Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	t	P
DG	Ön SBTÖ	25	75.23	8.76	24	-3.405	0,000
	Son SBTÖ	25	85.15	6.33			

**N=25, p<0,05 SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği**

Tablo 15'e göre deney grubunun ön tutum puan aritmetik ortalaması 75.23, son tutum puan aritmetik ortalaması ise 85.15 olarak bulunmuştur. Test sonuçlarına bakıldığında deney grubunun ön tutum-son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğu görülmektedir[t(24)=-3,405 p<0.05]. Bu sonuca göre; bazı yeni yaklaşımların öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir.

#### 4.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmişti.

Kontrol grubunun ön-son tutum analiz sonuçları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 16'da verilmiştir.

**Tablo 16. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön-Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	t	P
KG	Ön SBTÖ	25	75.53	10.15	24	-0.428	0,623
	Son SBTÖ	25	75.51	5.43			

**N=25, p>0,05 SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği**

Tablo 16'ya göre kontrol grubunun ön tutum puan aritmetik ortalaması 75.53, son tutum puan aritmetik ortalaması ise 75.51 olarak bulunmuştur. Bağımlı gruplar t-testi sonuçlarına göre kontrol grubunun ön tutum-son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir [t(24)=-0.428 p>0.05].

Kontrol grubunun son tutum puan ortalamasının ön tutum puan ortalamasından daha az olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuca göre, programa dayalı öğretim yöntemi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına olumlu katkıda bulunmamıştır.

#### 4.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın onuncu alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin son tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu son tutum puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 17’de verilmiştir.

**Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Son Tutum Puanlarının t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	Bağımlı Değişken	N	X	S	Sd	t	P
DG	Son SBTÖ	25	85.15	6.33	48	3.68	0,001
KG	Son SBTÖ	25	75.51	5.43			

**N=50, p<0,05 SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği**

Tablo 17’ye göre Deney grubunun son tutum puan aritmetik ortalaması 85.15, kontrol grubunun son test puan aritmetik ortalaması ise 75.51 olarak bulunmuştur. deney ve kontrol gruplarının son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı düzeyde bir farklılık vardır [ $t(48)=3.68$   $p<0.05$ ]. Bu sonuca göre, yeni yaklaşımlar düz anlatım yöntemine göre öğrencilerin derse karşı tutumlarına daha çok etki etmiştir.

#### 4.1.11. Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on birinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu ön- son tutum fark puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 18’de verilmiştir.

**Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum-Son Tutum Puan Ortalaması Fark Puanı t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	SBTÖ	N	X	S	Sd	t	P
DG	Ön-Son tutum	25	9.92	9.13	48	3.625	0.03
KG	Ön-Son tutum	25	-0.02	12.25			

**N=50, p<0,05, SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği**

Tablo 18’de görüldüğü gibi deney grubu ön-son tutum puan aritmetik ortalamaları farkı 9.92 bulunmuştur. Kontrol grubu ön-son tutum puan aritmetik ortalamaları farkı -0.02 bulunmuştur. Deney ve kontrol grubu ön-son tutum puan aritmetik ortalaması fark puan farkı 9.94 bulunmuştur. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol grupları ön test ile son test farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmaktadır[t(48)=3.625 p<0.05]. Bu sonuç da deney grubunda işlenen bazı yeni yaklaşımların kontrol grubundaki programa dayalı öğretim yöntemlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumunu anlamlı ölçüde etkilediğini göstermektedir.

#### **4.1.12. Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar**

Araştırmanın onikinci alt problemi “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir.

Deney ve Kontrol grubu ön- son tutum toplam puan ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t- testi ile analiz sonuçları elde edilmiş ve bulgular tablo 19’da verilmiştir.

**Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum-Son Tutum Puan Ortalaması Toplam Puanı t-testi Analiz Sonuçları**

Grup	SBTÖ	N	X	S	Sd	T	P
DG	Ön-Son tutum	25	160.3	9.13	48	-8.811	0.000
KG	Ön-Son tutum	25	151.01	11.12			

**N=50, p<0,05, SBTÖ: Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği**

Tablo 19’da görüldüğü gibi deney grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması toplamı 160.3 bulunmuştur. Kontrol grubu ön-son test puan aritmetik ortalaması toplamı 151.01 bulunmuştur. Deney ve kontrol grubu ön-son tutum puan aritmetik ortalaması toplam puan farkı 10,2 bulunmuştur. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol grupları ön test ile son test toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmaktadır[t(48)= -8.811p<0.05]. Ulaşılan farklılık, deney grubu lehine anlamlıdır. Bu sonuç da deney grubunda işlenen bazı yeni yaklaşımların kontrol grubundaki programa dayalı öğretim yöntemlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumunu anlamlı ölçüde etkilediğini göstermektedir.



### 3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrenciler, olayları bazı yeni yaklaşımlar ve izlettirilen videolar ile soyut kavramların somutlaşmasını sağlamıştır. Böylece öğrenciler geçmişlerine ait konuları ve tarihi konuları daha kolay öğrenmişlerdir. Yöntem, sadece öğrencinin akademik başarısını değil bunun yanı sıra öğrencinin kişisel gelişimine de katkı sağlamıştır. Öğrenciler hem atalarına ait geçmişi empati kurarak daha iyi öğrenmiş hem de tarihi savaşları ve Atatürkçülüğü daha iyi kavramıştır. Bu anlamda yeni yaklaşımlar öğrencinin topluluk önüne çıkabilmesini sağlamış, kendilerine güvenlerini arttırmış, olumlu benlik algısı oluşturmuş. Eğlenerek kalıcı öğrenme sağlanmıştır.

İlköğretim dördüncü sınıflarda bazı yeni yaklaşımlarla öğretimin programa dayalı öğretim yöntemine göre, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesi ile ilgili başarıları ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada ulaşılan sonuçlar şunlardır:

#### 5.1. SONUÇLAR

1. Araştırmada deney ve kontrol grubu için seçilen öğrenciler, bu gruplara intact olarak atanmışlardır. Uygulanan SBBT ön test sonuçlarına göre Deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında araştırma sonuçlarını ve araştırmanın geçerliğini etkileyecek düzeyde bir farklılık bulunamamıştır. Yani öğrenciler uygulama başında benzer hazırbuluşluluk düzeyine sahiptir.

2. Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı ile son test akademik başarı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrenciler uygulama öncesinde istenen kazanımlara sahip değillerdir. Bazı yeni yaklaşımlar ile etkinliklerin gerçekleştiği deney grubu öğrencileri, uygulama sonunda istenilen kazanımlara ulaşmıştır. Bu nedenle deney grubu ön-son test puan ortalamaları arasında son testler lehine anlamlı farklılıklar çıkmıştır.

**3.**Bazı yeni yaklaşımların uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı ile başarı son test analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak son testler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur. Programa dayalı öğretim yöntemiyle etkinliklerin gerçekleştiği kontrol grubu öğrencileri, derste öğrenme çabasına girdikleri için uygulama sonunda ön-son test analiz sonuçlarında aralarında son testler lehine anlamlı farklılıklar çıkmıştır. Fakat “Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ile akademik başarı son test analiz sonuçlarında aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” Alt problemine ait bulgulara bakarsak son testler lehine çıkan farklılık kontrol grubuna göre deney grubunda daha belirgindir. Bazı yeni yaklaşımlar, deney grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanlarını olumlu anlamda arttırmıştır.

**4.**Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin başarı son testi ile programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son testi analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğu görülmüştür. Bu farklılığın sebepleri şu şekilde açıklanabilir: Bazı yeni yaklaşımlar ve görsel işitsel bir araç olan videolar soyut kavramları somutlaştırması açısından önemlidir. Bazı yeni yaklaşımların kullanıldığı deney grubu öğrencileri “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde geçen soyut kavramları somutlaştırabilmişlerdir. Somutlaştırmanın yanı sıra eğlenerek öğrenme de sağlanmıştır. Derse ilgisiz öğrenciler bile etkinliklerde rol almışlardır. Bu nedenle deney grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puan ortalamaları kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır.

**5.**Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur. Bu da yeni yaklaşımların öğrencilerin akademik başarısını programa dayalı öğretim yöntemine göre anlamlı ölçüde etki ettiğini göstermektedir.

**4.** Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur.

5. Bu da yeni yaklaşımların öğrencilerin akademik başarısını programa dayalı öğretim yöntemine göre anlamlı ölçüde etki ettiğini göstermektedir.

6. Uygulanan SBTÖ ön tutum sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubu ön tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle deney ve kontrol grubu öğrencilerin tutumları arasında araştırma sonuçlarını ve araştırmanın geçerliğini etkileyecek düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Gruplardaki öğrencilerin ölçülmek istenen özellikler açısından uygulama öncesinde birbirine benzer tutumları olduğu söylenebilir.

7. Deney grubunun ön tutum ve son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle deney grubunun ön tutum ile son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak son tutum lehine anlamlı düzeyde bir farklılık vardır. Deney grubuna uygulanan bazı yeni yaklaşımlar ile desteklenmiş Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilerin tutumunda etkili sonuçlar verdiği anlamına gelmektedir.

8. Kontrol grubunun ön tutum ve son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle deney grubunun ön tutum ile son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak son tutum lehine anlamlı düzeyde bir farklılık vardır. Kontrol grubunda uygulanan programa dayalı öğretim yöntemine göre Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilerin tutumunda etkili sonuçlar vermediği anlamına gelmektedir.

9. Deney ve kontrol gruplarının son tutum analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Ancak deney grubundaki öğrencilerin, kontrol grubundaki öğrencilere göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik son tutum ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle, araştırmacının uyguladığı bazı yeni yaklaşımlarla desteklenmiş Sosyal Bilgiler öğretimi, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına olumlu katkıda bulunmuştur.

10. Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum farkı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık vardır.

**11.** Bu da yeni yaklaşımların öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumunu programa dayalı öğretim yöntemine göre anlamlı ölçüde etkilediğini göstermektedir.

**12.** Bazı yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum ile programa dayalı öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ve son tutum toplamı analiz sonuçlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur. Bu da yeni yaklaşımların öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumunu programa dayalı öğretim yöntemine göre anlamlı oranda arttırdığını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre Sosyal Bilgiler dersi Geçmişimi Öğreniyorum ünitesi konularının programa dayalı öğretim yöntemiyle işlendiği kontrol grubu ve yeni yaklaşımlar ile işlendiği deney grubunun öğrenme durumlarındaki farkın bazı yeni yaklaşımlar ile ders işlenen deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

Bu konuların öğretilmesinde yeni yaklaşımlardan sözlü tarih, tarih şeridi, soy ağacı, rol oynama yöntem ve teknikleri etkili olmuştur. Araştırma sonrasında Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarındaki farkın bazı yeni yaklaşımlar ile ders işlenen deney grubunun lehine olduğu görülmüştür. Bazı yeni yaklaşımlar ile öğrencilerin derslere daha aktif olarak katılmaları amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde programa dayalı öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun aksine yeni yaklaşımların uygulandığı deney grubunda öğrencilerin derse katılımının daha fazla olduğu görülmüştür.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları gözetilerek, kronolojik tarih yerine problem merkezli tarih öğretimine geçilmesi sağlanmıştır. Tarihe olan ilgilerini artırılmıştır. Tarihsel olayların neden ve sonuçlarını daha iyi kavramaları sağlanmıştır. Öğrencilerin geçmişlerine ait konuları ve tarihi konuları kolay öğrenmeleri sağlanmıştır. Yeni yaklaşımlarla, öğrencilerin akademik başarısının yanı sıra bireysel gelişimine de katkı yapılmıştır. Öğrencilerin hem atalarına ait geçmişi empati kurarak daha iyi öğrenmeleri hem de tarihi somutlaştırarak öğrenmeleri sağlanmıştır.

Bu anlamda yeni yaklaşımlar sayesinde öğrencilerin topluluk önüne çıkabilmesi için cesaretleri ve özgüvenleri arttırılmıştır. Kendilerine yönelik benlik algılarında olumlu gelişmeler oluşmuştur. Eğlenerek kalıcı öğrenme sağlanmıştır. Yaratıcılığı geliştirmek ve eleştirel düşünme yeteneğini kazandırılmıştır.

## 5.2 ÖNERİLER

İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinin ‘Geçmişimi Öğreniyorum’ ünitesinden yararlanılarak Sosyal Bilgiler öğretiminde bazı yeni yaklaşımların akademik başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisinin araştırıldığı bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Öğretmenler yeni yaklaşımlarla desteklenmiş öğretime ağırlık verebilir.
2. Öğrenciler yeni yaklaşımlarla kendilerini rahat hissederek katılımı artırıyor bu nedenle öğretmenlerin sınıfın fiziksel yapısını yeni yaklaşımların rahat uygulanacağı bir ortama dönüştürmeleri gerekmektedir.
3. Soyut konuların yer aldığı sosyal bilgiler derslerinde yeni yaklaşımlara ve videolara daha fazla yer verilmelidir.
4. Öğretmenlere video oluşturmanın nasıl olacağına ve yeni yaklaşımların nasıl uygulanacağına yönelik hizmetiçi kurslar düzenlenmesi yararlı olacaktır.
5. Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenliği bölümünde okumakta olan öğretmen adaylarına yeni yaklaşımlarla ilgili uygulama yapma fırsatları artırılmalıdır.
6. Çoğu okullarda fiziksel ortamın bu yöntemlerin uygulamaya elverişli olmaması nedeniyle sosyal bilgiler sınıfları oluşturulmalıdır.
7. Araştırmanın uygulanmış olduğu Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerle ilgili olarak araştırmalar yapılabilir.
8. Öğrencilerin derse karşı tutumlarını inceleyen araştırmalar yapılabilir.

## KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Adams, D.M. (1973). "Simulation Games: An Approach to Learning". Worthington, OH: Charles A Jones.
- Altshuler, S. J. (1999) "Constructing Genograms with Children in Care: Implications for Casework Practice". *Child Welfare*, 78, 777- 791
- Andraess, E. (1939). *Çocuğa Uygun Tarih Tedrisatı*. (Çev.: Kemal Kaya). İstanbul: Tan Matbaası
- Aral, N., Baran, G., Pedük, Ş. ve Erdoğan, S. (2003). *Eğitimde Drama*. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama.
- Ata, B. (2005). *Tarih Pedagojisine uygun T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Nasıl Olmalıdır? T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularının Öğretimi*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ata, B. (2007). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı". (Ed.: C. Öztürk). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3.Baskı) içinde (s. 71-83) Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Ata, B. (2008). *1943'teki İkinci millî eğitim şurasının tarih eğitimi kararlarından birinin uygulanması: Bir histomapin yapım öyküsü*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*, 8 (2), s.335-353.
- Bahr, K. S. (1990) "Student Responses to Genogram and Family Chronology". *Family Relations*, 39, 243-249
- Bakar, Y. (2001). *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Barth, J., Demirtaş, A. (1996). *İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Yayınları
- Baymur, A. F. (1941). *Tarih öğretimi*. Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi.
- Beck, R. L. (1987) "The Genogram as a Process". *American Journal of Family Therapy*, 15, 343-351
- Bratcher, W. E. (1982) "The Influence of the Family on Career Selection". *Personnel and Guidance Journal*, 61, 87-91

- Brott, P. E. (2005) "A Constructivist Look at Life Roles". *The Career Development Quarterly*, 54, 138-149.
- Brown, D., Brooks, I. (1991) *Career Counseling Techniques*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Bowlby, J. (1982) *Attachment & Loss* (2nd ed.). New York: Basic Books.
- Counce, S. (2001). *Sözlü tarih ve yerel tarihçi*. (Çev.: Bilmez Bülent Can, Alper Yalçinkaya). Yay. haz. Ayşe Özil, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2001: İstanbul.
- Courtney R. (1980). *The Dramatic Curriculum*. London: Heinemann Educational Books.
- Coupland, S. K., Serovich, J., Glenn, J. E. (1995) "Reliability in Constructing Genograms: A Study among Marriage and Family Therapy Doctoral Students". *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 251-263.
- Çebi, A. (1985). *Aktif Öğretim Yöntemlerinden Rol Oynama*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çullu, F. (2003). *Aktif Öğrenmenin Yüklemeler, Başarı İle Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri ve Öğrenci Görüşleri Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Daughhete, C. (2001) "Using Genograms as a Tool for Insight in College Counseling". *Journal of College Counseling*, 4, 73-76
- Demircioğlu, İ. H. (2011). "Zamana ilişkin becerilerin öğretimi". (Ed.: C. Öztürk). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi içinde* (s. 187-203) Ankara: PegemA.
- Doğan, H. (2006). *İlköğretim Okullarında T.C İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Rol Oynama Yönteminin Öğrenme Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğanay, A. (2002). "Sosyal Bilgiler Öğretimi". (Ed.: C. Öztürk ve D. Dilek). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde* (s. 15-46). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2004). "Sosyal Bilgiler Öğretimi". (Ed.: C. Öztürk- D. Dilek). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dunaway, D.K (1996). 'Oral History: An Interdisciplinary Anthology'. (Ed.: Baum, W.K). Walnut Creek: Alta Mira.

- Dunn, A.B., Levitt, M. M. (2000) "The Genogram: From Diagnostics to Mutual Collaboration". *Family Journal*, 8, 236-245. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi
- Emerson, S. (1995) "A Different Final Exam: Using Students' Own Family Genograms", *The Family Journal*, 3, 57-58
- Emir, S. (2001). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişiyeye ve Kalıcılığa Etkisi* Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım.
- Erlanger, M. A. (1990) "Using the Genogram with the Older Client". *Journal of Mental Health Counseling*, 12, 321-331
- Estrada, A. U., Haney, P. (1998) "Genograms in Multicultural Perspective". *Journal of Family Psychotherapy*, 9(2), 55-62
- Fidan, N. (1985). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Friedman, H., Krakauer, S. (1992) "Learning to Draw and Interpret Standardized Time-line Genograms: An Experimental Comparison". *Journal of Family Psychotherapy*, 6(1), 77-83.
- Galt, M. (1992), *The Story in History: Writing into the American Experience*, New York.
- Gibson, D. M. (2005) "The Use of Genograms in Career Counseling With Elementary, Middle, and High School Students". *The Career Development Quarterly*, 53(4), 353-362.
- Gladding, S. T. (1998) *Family Therapy: History, Theory, and Practice*. (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Gladding, S. T. (2000) *Family Therapy: History, Theory, and Practice*. (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Goldenberg, L., Goldenberg, H. (2000) *Family Therapy: An Overview* (5th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gysbers, N. C., Moore, E. 1. (1987) *Career counseling: Skills & techniques for practitioners* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- Gysbers, N. C., Heppner, M. J., Johnston, J. A. (1998) *Career Counseling: Process, Issues, & Techniques*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.



- Halevy, J. (1998) "A Genogram with an Attitude", *Family Journal*, 24: 233-243
- Herse, J. (1977). "The School Play". (Ed.: By. No. DODD and W. Hickson). *Drama and Theatre in Education* içinde (s. 73-83). London:Heinemann Educational Boks.
- Hof, L., Berman, E. (1986) "The Sexual Genogram", *Journal of Maritaland Family Therapy*, 12, 39-47
- Isaacson, L. E., Brown, D. (1997) *Career Information, Career Counseling, and Career Development*. (6th ed.). Needham Heights, MA: Allyn& Bacon.
- Işık, E. (2007) "Üniversite Öğrencilerinin Üniversitelerinde verilen Kariyer Danışmanlığı Hizmetlerine ilişkin Algı ve Beklentileri", XVI, Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Sözlü Bildiri.
- Kalaycı, N. (2001). *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar*. Ankara : Gazi Kitapevi.
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (8.Basım)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıçoğlu, G. (2009). "Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi". (Ed.: M.Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 3-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Kinnier, R. T., Brigman, S. L., Noble, F. C. (1990) "Career indecisionand Family Enmeshment". *Journal of Conselingand Development*, 68, 309-312.
- Koç, F. (1998). *Yaratıcı Dramanın Öğrenmeye Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık Yayınları.
- Kuehi, B. P. (1996) "The Use of Genograms with Solution-basedand Narrative Therapies". *Family Journal*, 9, 5-12.
- Küçükahmet, L. (1989). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: G.Ü. Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (13. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Lopez, F. G., Andrews, S. (1987) "Career İndecision". Journal of Conselingand Development, 65, 304-307
- Malott, K. M., Magnuson, S. (2004) "Using Genograms oto o Facilitate (o Under graduate Students? Career Development: A Group Model". The Career Development Ouarteriy, 53(2), 178-186
- Maxim, G. W. (2003). Dynamic social studies for elementary classrooms. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice-Hall.
- Mercado, M. M. (2000) "The Invisible Family: Counseling Asian American Subs. Ab, and Their Families". Family Journal, 8, 267-273
- McSharry, G. ve Jones, S. (2000). "Role-Play in ScienceTeachingand Learning". *School Science Review*, 82 (298), 73-81.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). [Meb.gov.tr/porg-giris](http://meb.gov.tr/porg-giris). (Erişim Tarihi: 17.01.2016)
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). [Meb.gov.tr/mevzuat](http://meb.gov.tr/mevzuat). (Erişim Tarihi: 17.01.2016)
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (s. 30-38). Ankara: Ada Matbaacılık
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). [Meb.gov.tr/mevzuat](http://meb.gov.tr/mevzuat). (Erişim Tarihi: 10.04.2019)
- Nichols, M.P., & Schwartz, R. C. (1998)Family Therapy Conceptsand Methods (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Okiishi, R. W. (1987) "The Genogram as a Tool in Career Counseling". Journal of Counselingand Development, 66, 139-143
- Okocha, A.G.A. (1998) "Using Oualitative Appraisal Strategies in Career Counseling". Journal of Employment Counseling, 35, 151- 159.
- Osipow,5. o (1983) Theories of Career Development (3rd. ed.). Englewood Cliffs, NI: Prentice-Hall.
- Önder, A. (1999). *Yaşayarak Öğrenme için Eğitici Drama*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Özçağlar, A. (2006). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Hilmi Usta Yayınevi.
- Özdemir, E. (1965). *Uygulamalı Dramatizasyon*. Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları.
- Öztürk, C. (2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*.Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Öztürk, C. (2009). “*Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış*”. (Ed.: C. Öztürk). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 1-28). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Öztürkmen, A. (1998). Sözlü Tarihin Yerel Tarih Araştırmalarına Katkısı. *Yerel Tarih*, 1(1), 12-15
- Piaget, J. (1951). “Play, Dreams and Imitation in Childhood”. Heinemann, London, 132-170.
- Pistole, M. C. (1998) “Using the Genogram to Teach Systems Thinking”. *Family Journal*, 6, 337-342,
- Rita, E. S., ve Adejanju, M. G. “(1993)The Genogram: Plotting the Roots of Academic Success”. *Family Therapy*, 20(1), 17-28
- Robinson, B. E. (1996) “The Psycho social and Familial Dimensions of Work Addiction”. *Journal of Counseling & Development*, 74, 447-453
- Safran, M. ve Ata, B. (1998), “Okul Dışı Tarih Öğretimi”, *G. Ü. E. F. Dergisi*, C. 18, Sayı: 1, 87-94
- Safran, M. (1993a). *Orta Öğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminin Yapı ve Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma*. Ankara: G.Ü. Fakültesi.
- Safran, M. (2004). “Eğitim Bilimi Açısından Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretimi”. *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Yöntem Arayışları Sempozyumu*. (Ed.: B. Yediyıldız. Vd.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay., s. 112.
- Safran, M. (2004). İlköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar Sosyal Bilgiler (4-5.Sınıf), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 54-55, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayı54-55/safran htm>
- Sarı, İ. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde zaman becerileri. İçinde R. Turan, A. M.
- Savage, T. V. & Armstrong, D. G. (2004). *Effective teaching in elementary social studies*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice-Hall.
- Sherman, R. (1993). “The Intimacy Genogram”. *The Family Journal*, 1, 91-93.
- Sunal, C. S., Haas, M. E. (2008). *Social studies for the elementary and middle grades: A constructivis tapproach*. Boston: Pearson Education, Inc.

- Sünbül ve H. Akdağ (Eds.), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I içinde (s. 129-145). Ankara: PegemA.
- Somersan, S. (1998), “Sözlü Tarih, Araştırmacılık ve Tarih Yazımı-na Katılım”, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, Yayına Hazırlayan: Salih Özbaran, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- Sözer, E. (1998). “Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan araç-gereçler”. (Ed.: G. Can).*Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 121-139) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Şimşek, A. (2000). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde HikâyeAnlatım Yönteminin Kullanımı*. Ankara: G.Ü. Sosyal Bil. Enst.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim öğrencilerinde tarihsel zaman kavramının gelişimi ve öğretimi (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, A. (2012). “İlköğretim öğrencilerinde tarihsel zaman ve kronoloji becerileri”. (Ed.: M. Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde(s. 93-117)Ankara: Pegem.
- Şimşek, A. (2014).“Tarih öğretiminde basılı görsellerin kullanımı”. (Eds.: İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan). *Tarih Öğretimi ve Materyal Tasarımı* içinde (s. 135-163) Ankara: PegemA.
- Thomas, A. I. (1998) “Understanding Culture and Worldview in Family Systems: Use of the Multicultural Genogram”. *The Family Journal*, 6, 24-32
- Üstündağ, T. (1988). *Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Üstündağ, T. (2001). *Öğretme Model Strateji ve Teknikleri*.Ankara: MEB. Yayınları.
- Welton, D. and Mallan, T. (1999), *Children and Their World: Strate-gies For Teaching Social Studies*, Houghton Mifflin Company, Boston
- Wachtel, E. F. (1982) “The Family Psycheover Three Generations”. *Journal of Maritaland Family Therapy*, 8, 335-343.
- Watts-Jones, D.W. (1997) “Toward an African American Genogram”, *Family Process*, 36, 375- 383.
- Westwood. G.E. (1993). “Integrating Thinking Skillsin to the Third Grade Social Studies Curriculum.” Eric Documents, ED 366530, s:86, <http://www.eric.ed.gov.tr> [ ERİŞİM TARİHİ: 20/02/2019: 21:00]
- Wright, L. M., Leahey, M. “Maximizing Time, Minimizing Suffering: The 15-minute (orless) Family Interview”. *Journal of Family Nursing*, 5, 259-275, (1999)

- Yangın, B. ve Yıldızlar, M. (1999). İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Çalışma Yolları, Başarı ve Cinsiyet İlişkisi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı: 258, s:28-33
- Yanpar-Şahin, T. (1994). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Benlik Kavramı, Ders içi Öğrenme ve Ders Dışı Çalışma Yolları ile Başarı İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, s:43-48
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri. (6.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtalan, E. (2005). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Zarrillo, J. J. (2000). *Teaching elementary social studies: Princip leand applications*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, Inc.

## **EKLER**

### **EK 1. AKADEMİK BAŞARI TESTİ**

#### **Sevgili Öğrenciler**

Akademik Başarı Testi, Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf “Geçmişimi Öğreniyorum” Temasının konularını kapsamaktadır. Toplam 20 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Her soru 1 puan toplam 20 puandır. Sınav süresi 25 dakikadır. Teste verilen cevaplardan dolayı not alınmayacaktır. Puanların hesaplanmasında yanlış cevaplar doğru cevapları etkilemeyecektir. Her soruda tek bir cevap seçeneğini işaretleyiniz. Optikleri işaretlemeyi unutmayınız. Başarılar dilerim.

**Özlem YILDIRIM**

**Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim dalı  
Yüksek Lisans Öğrencisi**

1. Aile tarihini yazarken Soy Ağacında hangi ikisine yer verilir?

- A) Komşu-Arkadaş B) Anne- Arkadaş  
C) Dede-Komşu D) Anne-Baba

2. Aşağıdaki spor dallarından hangisi milli kültürümüze ait değildir?

- A) Cirit B) Yağlı Güreş  
C) Boks D) Okçuluk

3. Aşağıdakilerden hangisi kültürümüzün geçmişten bugüne değiştiğini gösterir?

- A) Kına gecesinde bindallı giymek  
B) Dini bayramlarda ziyaretler yapma  
C) Gelinlerin atla değil arabayla gelmesi  
D) Düğünden önce çeyiz hazırlanması

- I. Düğün Alayı  
II. Halk Oyunları  
III. Asker Uğurlaması

4. Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri milli kültürümüze aittir?

- A) I ve III B) I ve II C) II ve III D) Hepsi

5. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk' ün amaçları arasında ver almaz?

- A) İleri medeniyetler seviyesine ulaşma  
B) Milli Egemenliği sağlama  
C) Milli Bağımsızlığı esas alma  
D) Başka devletlerin himayesine girme

11. Nüfus cüzdanına bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulasılmaz?

- A) Uyuşu B) Doğum Tarihi  
C) Kardeş Adı D) T.C Kimlik No

6. "Bir şeyin doğruluğu veya gerçekliği hakkında bilgi veren belgelerdir." tanımı aşağıdakilerden hangisi için yapılır?

- A) Gelenek B) El Sanatları  
C) Kanıt D) Dil

7. Aşağıdaki devletlerden hangisi Milli Mücadele döneminde Doğu Cephesinde savaştığımız devlettir?

- A) Fransa B) İngiltere  
C) Yunanistan D) Ermenistan

8. Türkiye Büyük Millet Meclisi hangi tarihte açılmıştır?

- A) 20 Nisan 1920 B) 23 Nisan 1920  
C) 23 Nisan 1923 D) 20 Nisan 1923

9. Aşağıdaki geleneklerimizden hangisi geçmişten bugüne değişmiştir?

- A) Halının makinalarla dokunması  
B) Misafirlere ikramda bulunmak  
C) Düğünde gelinlik giymek  
D) Bayramda büyükleri ziyaret etmek

10. Özlem ninesine sorular sorarak geçmişini öğrenmeye çalışırsa Özlem'in kullandığı yöntem aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) Sözlü Tarih B) Yazılı Tarih  
C) Soruşturma D) Araştırma

16. M. Kemal ve subay arkadaşlarının gizlice katıldığı Mustafa Kemal'in ilk askeri başarısını elde ettiği savaş hangisidir?

- A) Çanakkale Savaşı B) I. Dünya Savaşı  
C) Trablusgarp Savaşı D) Büyük Taarruz

17. Aşağıdaki devletlerden hangisi I. Dünya Savaşı'nda İttifak Devletleri arasındadır?

- A) Fransa B) İngiltere  
C) Rusya D) Almanya

M. Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla birlikte yeni kurulan Türk Devleti'nin kendi ordusunu kurmasının gerekli olduğunu düşünüyordu.

Bu sırada yerel direniş kuvvetlerin Yunanlılara karşı pek başarılı olmaması, M. Kemal'in düzenli ordu kurulması yönündeki düşüncelerinde haklı olduğunu gösterdi.

**12. Yukarıdaki metinde Atatürk'ün hangi özelliğinden bahsedilmiştir?**

- A)Hoşgörü B)İleri görüşlü  
C)Liderlik D)Barışsever

**13. Aşağıdakilerdenhangisi bir kanıt değildir?**

- A) Söylentiler B) Kitaplar  
C) Resimler D) Mimari eserler

**14. Batı cephesinde birçok savaş yapılmıştır. Aşağıdaki savaşlardan hangisi Batı Cephesi savaşlarından biri değildir?**

- A)II. İnönü B)Türk-Ermeni savaşı  
C)Sakarya D)Kütahya-Eskişehir

**15.“Bir toplumun, yüzyıllar öncesinden kendi içerisinde doğan, kuşaktan kuşağa geçerek özel bir bağ oluşturan davranış kurallarına .....” denir.**

- A) Tarih B) El Sanatları  
C) Gelenek D) Kültür

**18. Milli Cemiyetler aşağıdakilerin hangisinde bir araya gelmişlerdir?**

- A)Amasya Genelgesi B) Erzurum Kongresi  
C) Londra Konferansı D) Sivas Kongresi

İtilaf Devletleri, Mondros Ateşkes Antlaşması'na dayanarak yurdumuzun dört bir yanını işgal etmeye başladılar. Bu işgallere sessiz kalmayan Türk halkı, işgal edilen yerlerde bölgesel direnişlere başladı. Vatani savunmak için önce her işgal bölgesinde milli cemiyetler ve milli kuvvetler (Kuvay-i Milliye) oluşturuldu.

**19. Yukarıda anlatılan savaş aşağıdakilerden hangisidir?**

- A)Çanakkale Savaşı B) Balkan Savaşı  
C)Trablusgarp Savaşı D) Kurtuluş Savaşı

**20. Aşağıdaki savaşların hangisinden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi Mustafa Kemal'e "Gazi unvanı ve Mareşal rütbesi" vermiştir?**

- A) Trablusgarp Savaşı B) I. İnönü Savaşı  
C) Sakarya Savaşı D) Büyük Taarruz



ADI:  
SOYADI:  
SINIFI:

SORU	SEÇENEK			
	A	B	C	D
1	A	B	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
4	A	B	C	D
5	A	B	C	D
6	A	B	C	D
7	A	B	C	D
8	A	B	C	D
9	A	B	C	D
10	A	B	C	D
11	A	B	C	D
12	A	B	C	D
13	A	B	C	D
14	A	B	C	D
15	A	B	C	D
16	A	B	C	D
17	A	B	C	D
18	A	B	C	D
19	A	B	C	D
20	A	B	C	D

## EK 2.TUTUM ÖLÇEĞİ

Değerli öğrenciler, aşağıdaki tabloda Sosyal Bilgiler dersinin rol oynama yöntemiyle işlenmesine yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerin karşılarında ise “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde seçeneklere yer verilmiştir. Bu seçeneklerden size en uygun olanı işaretleyiniz.

Lütfen cevapları samimi bir şekilde işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar araştırmayı etkileyecektir. Verilen cevaplardan dolayı not alınmayacaktır. Kâğıda İsim yazılmayacaktır.

Teşekkür ederim.

**Özlem Yıldırım**

**Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü  
Yüksek Lisans Programı**

### SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ

	Kesinlikle katılıyorum	katılıyorum	kararsızım	katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.Sosyal Bilgiler ilgili konulardan hoşlanmam					
2.Sosyal Bilgiler dersine çalışmak beni dinlendirir					
3. Sosyal Bilgiler dersinin konuları azaltılırsa memnun Olurum					
4. Sosyal Bilgiler dersinin drama yöntemiyle işlenmesini eğlenceli buluyorum					
5. Sosyal bilgiler dersinde canım Sıkılır					
6 Etkinliklerle yapılan derslerin daha çok olmasını isterim					
7.Sosyal Bilgiler dersinden hiç Hoşlanmam					
8. Sosyal Bilgiler ile ilgili uğraşlara katılmaktan zevk Alırım					
9. Sosyal Bilgiler dersinde farklı yöntemlere gerek yoktur					
10. Öğretmenimiz dersle ilgili bir etkinlikte rol almam için görev verdiğinde mutlu olurum					
11.Sosyal Bilgiler dersinin saatinin azaltılmasını isterim					
12. Sosyal Bilgiler dersinde yaptığımız rol çalışmalarını sahte buluyorum					
13. sosyal bilgiler dersinde rol almaktan büyük keyif duyarım.					
14.Sosyal Bilgiler dersini öğrenmem için sadece anlatılması yeterlidir					
15.Sosyal Bilgilerle ilgili her şey ilgimi çeker					

16. Derslerde yapılan rol oynama türü etkinlikleri saçma buluyorum					
17.Sosyal Bilgiler dersinin ödevlerini sıkılmadan zevkle Yaparım					
18.Mümkün olsa Sosyal Bilgiler dersinin yerine başka bir ders alırdım					
19. Bana göre Sosyal Bilgiler en çekici derstir					
20.Bos zamanlarımda Sosyal Bilgiler ile ilgili yayınları okumak bana zevk verir					



## EK 3. DERS PLANI ÖRNEKLERİ

### EK 3.1. DERS PLANI (I)

**Ders:** Sosyal Bilgiler

**Konu:** Aile Tarihimi Araştırıyorum

**Sınıf:** 4

**Süre:** 40 dakika

**Kazanım:**

1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.

#### 1. Dikkat Çekme

Öğretmen kendi hazırladığı sözlü tarih videosunun yarısını izlettirerek öğrencilerin dikkatini çeker.

#### 2. Güdüleme

‘Ailenizin tarihi hakkında neler biliyorsunuz?’

Aile büyüklerinden kalan eşyalar var mı? Varsa nelerdir?’ (MEB, 2015: 30).

Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu ifadenin ve videonun tam olarak neler anlattığını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler.

#### 3. Derse Geçiş

Videonun tamamı izlettirilir ve videonun bazı kısımlarının canlandırılacağını söyleyerek derse geçiş yapar

#### 4. Konunun İşlenişi

**Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Görüşmeci ve Hayriye Özdemir

**Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri ve canlandırılacak bölümler kartlarda verilmiştir. Ayrıca videoda da gösterilmiştir.

**Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere sözlü tarih yapan öğrenciyle Hayriye Özdemir karakterini canlandıracakları söylenecek. Video bölümlere ayrılacak. Öğrenciler canlandırılacak bölüm sayısı kadar gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini çekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri ve bölümleri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

**Sahnenin hazırlanması;**

Tahtanın önüne 2 sandalye konulacak. Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak.

**Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, sözlü tarih hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

**5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Ailemizden bize kalan eşyalar, ailemizin tarihi ile ilgili ne tür bilgilere ulaşmamızı sağlayabilir?
- Hayriye Özdemir nasıl bir duygu içindedir?
- Görüşme yapan öğrenci nasıl sorular sormuştur?

**NOT:** Dersten sonra ödev olarak evde sözlü tarih uygulaması yapmaları istenecektir. Öğretmen tarafından soy ağacı oluşturulmuştur video olarak öğrencilere izlettirilip örnek olarak gösterilecektir. Öğrencilerden de sözlü tarih ödevinin arkasından büyüğünün verdiği bilgilerle soy ağacı oluşturmaları istenecektir.

## **EK 3.2. DERS PLANI (II)**

**Ders:** Sosyal Bilgiler

**Konu:** Bizim Kùltürümüz

**Sınıf:** 4

**Süre:** 40+40 dakika

**Kazanım:**

2. Ailesi ve çevresindeki milli kùltürü yansıtan öğeleri fark eder.
3. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.
4. Kùltür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.

### **1. Dikkat Çekme**

Öğretmen sınıfa farklı araç gereçlerle girerek öğrencilerin dikkatini çeker.

### **2. Gùdüleme**

‘Milli kùltürümüz denince aklınıza neler geliyor?’

Ata sporlarımız hakkında neler biliyorsunuz?’

Kùltürel özellikler, geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe aktarılırken değişikliğe uğrar mı? Neden?’ (MEB, 2015: 34).

Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların tam olarak neler anlattığını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse gùdüler.

### **3. Derse Geçiş**

Ders kitabındaki konuyla ilgili resimler incelettirilip okuma parçasındaki bazı kısımların canlandırılacağını söyleyerek derse geçiş yapar.

### **4. Konunun İşlenişi**

#### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Hasan, dede, (çelik çomak, topaç çevirme, sek sek, mendil kapmaca) oynayacak kişiler, bayram canlandıracak kişiler, güreş oyunu canlandıracak kişiler, cirit oyununu canlandıran kişi, Atatürk’ ü canlandıran kişi.

#### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri ve canlandırılacak bölümler kartlarda verilecektir.

#### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrencilere okuma parçasındaki Hasan’ın dedesine sorduğu her soru için verilen cevaplara yönelik canlandırmak üzere senaryolar yazılacak ve kartlar verilecek. Soru sayısı kadar gruplara ayrılacak. Her

grubun kartlardan birini çekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri ve bölümleri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup okuma parçasındaki sıraları geldiğinde rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

#### **Sahnenin hazırlanması;**

Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri ve araçları istedikleri gibi hazırlayacak.

#### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, kültür hakkında, oyuncaklar hakkında, düğünler bayramlar hakkında, ata sporlarımız hakkında, kültürel değerlerimizin değişmesi hakkında, Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili düşünceleri hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

#### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Canlandırdığımız kişi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Oyundaki düğünlerde, bayramlarda veya kutlamalarda hangi kültürel değerler gözünüze çarptı?
- Kültür ne demektir?
- Güreş bizim ata sporumuz mu?
- Cirit nasıl oynanır?
- Hasan'ın dedesinin çocukluk yıllarında bayramlar nasıl kutlandı?
- Canlandırılan senaryoda değişen hangi kültürel değerimizden bahsedilmiştir?
- Kültürel değerlerimizi nasıl koruyabiliriz?
- Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili düşünceleri nelerdir?
- Görüşme yapan öğrenci nasıl sorular sormuştur?

### **EK 3.3. DERS PLANI (III)**

**Ders:** Sosyal Bilgiler

**Konu:** Milli Mücadelemiz

**Sınıf:** 4

**Süre:** 40 dakika

**Kazanım:**

5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak milli mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.

#### **1. Dikkat Çekme**

Öğretmen sınıfa istiklal madalyasıyla girerek ön ve arka yüzündeki yazıyı öğrencilere göstererek derse dikkat çeker.

#### **2. Güdüleme**

'Bulduğunuz ilin Milli Mücadele'ye ne tür katkılar sağladığını açıklayınız? Atatürk'ün Milli Mücadele'ye önderlik etmiş olması vatanın kurtarılmasında nasıl bir rol oynamış olabilir?' (MEB, 2015: 38).

Sorusu sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların cevaplarını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler.

#### **3. Derse Geçiş**

Milli mücadele döneminde yurdumuzun nasıl bir durumda olduğu ders kitabındaki 3. Konuda geçen resimler incelettilerle öğrencilere tahminler ettirilir ve kadınların bu dönemdeki kahramanlıklarından bahsederek derste kadın kahramanların canlandırılacağı söylenerek derse geçiş yapılır.

#### **4. Konunun İşlenişi**

##### **Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Seydişehirli Şerife Bacı, Erzurumlu Kara Fatma, Halime Çavuş, Çete Emir Ayşe

##### **Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri kartlarda verilecektir.

##### **Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrenciler canlandırılacak karakter sayısına göre gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini ekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup rollerini canlandırmak için tahtaya kalkacak.

##### **Sahnenin hazırlanması;**



Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak. Bölümlerde geçen nesnelere sınıfa yerleştirilecek.

### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, milli Mücadele’de kadınların rolü hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Oynadığınız karakter hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Milli Mücadele sürecinde Türkiye nasıl bir durumdaydı?
- Yaşanmış olaylardan yola çıkarak yakın çevreniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

## **EK 3.4. DERS PLANI(IV)**

**Ders:** Sosyal Bilgiler

**Konu:** Liderimizle Cumhuriyet'e Yürüyoruz

**Sınıf:** 4

**Süre:** 40+40 dakika

**Kazanım:**

6. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyet'in ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.

### **1. Dikkat Çekme**

Atatürk'ün hayatı, Trablusgarp ve Çanakkale savaşlarında Atatürk'ün başarılarını anlatan bir belgesel izlettirilerek derse dikkat çekilecektir.

### **2. Güdüleme**

'Atalarımız Milli Mücadele'de ne tür zorluklarla karşılaşmış olabilir?

Mustafa Kemal'in başarılı bir asker olmasında onun hangi özellikleri etkili olmuştur?' (MEB, 2015: 40-41).

Soruları sorularak ön bilgiler yoklanır ve dersin sonunda bu soruların cevaplarını öğrenmiş olacaksınız diyerek öğretmen öğrencileri derse güdüler.

### **3. Derse Geçiş**

Milli Mücadele süreci ve yurdumuzun işgaliyle ilgili bilgiler verilerek işgalin ve Atatürk'ün canlandırılacağı söylenerek derse geçiş yapılır.

### **4. Konunun İşlenişi**

**Rol oynamada yer alacak karakterler;**

Atatürk(1,2,3,4,5), İsmet İnönü(1,2,3), Rauf Orbay ve yan roller

**Rol oynamada yer alacak karakterlerin özellikleri;**

Karakterlerin özellikleri kartlarda verilecektir.

**Rol oynama etkinliğinin öğrencilere tanıtılması;**

Öğrencilere canlandıracakları karakterler tanıtılacak. Öğrenciler canlandırılacak bölüm sayısına göre gruplara ayrılacak. Her grubun kartlardan birini çekmesi istenecek. Gruplar çektikleri karttaki kişileri inceleyerek nasıl bir rol canlandıracaklarını kararlaştıracak. Her grup yurdumuzun işgalindeki rollerini canlandırmak için sırasıyla tahtaya kalkacak.

**Sahnenin hazırlanması;**

Öğrenciler canlandıracakları kişileri tanıtan kostümleri istedikleri gibi hazırlayacak. Bölümlerde geçen nesnelere sınıfa yerleştirilecek.

### **Rol oynamanın gerçekleştirilmesi;**

Öğrenciler ellerindeki kartlardan da faydalanarak rollerini canlandıracak. Öğrencilerden önce kendilerini tanıtmaları, hangi alanda çalıştıklarını ifade etmeleri, Milli Mücadele’de Atatürk’ün rolü hakkında neler düşündüklerini söylemeleri istenecek. İşgaller karşısında Mustafa Kemal’in ne düşündüğü hakkında konuşmalar yapmaları istenecek. Araştırmacı tarafından oluşturulan Amasya Genelgesi’nden Lozan Anlaşmasına kadarki kısmı kapsayan tarih şeridi videosu izlettirilecek. İzlettirilen videodan yola çıkarak öğretmen öğrencileri tarih şeridi gibi tahtaya dizecek ve her biri için hazırladığı kartları öğrencilere çektirecek öğrencilerin tarih şeridindeki sırayı takip ederek kendilerini tanıtıp oradaki rolleri ve içinde buldukları durumu canlandırmaları istenecek.

### **5.Değerlendirme**

Oyundan sonra öğrencilere neler öğrendiklerine dair sorular yöneltilir, daha sonra izleyicilerin oyunda yer alan karakterlere soru sormasına izin verin.

- Oynarken ne hissettiniz? Neler yaşadınız?
- Herhangi bir güçlük çektiniz mi? nerede güçlük çektiniz?
- Oynadığınız karakter hakkında neler düşünüyorsunuz?
- İtilaf devletleri 7. Maddeyi hangi amaçla anlaşmaya koymuştur?
- Mustafa Kemal ‘Geldikleri gibi giderler’ sözünü ne zaman söylemiştir?
- Mustafa Kemal dayanışma için neler yapmıştır?
- Mustafa Kemal hangi kongrede bütün cemiyetleri birleştirmiştir?
- Mustafa Kemal hangi kongrenin açılışında gücünü millettten alan bir kongrenin oluşturulmasını istedi?
- Osmanlı hükümeti hangi kongrenin toplanmasını engellemek istedi?
- TBMM ne zaman açıldı?
- Sevr Barış Anlaşmasını kim imzaladı?
- Hangi cephelerde savaşlar yapılmıştır?
- İnönü Savaşlarının Milli Mücadele için önemi nedir?
- TBMM, Atatürk’e Sakarya Savaşından sonra hangi unvanı vermiştir?
- Lozan Barış Antlaşması’nın ülkemiz için önemi nedir?

## EK 4. ROL KARTLARI

### 1. Tarih Şeridi Videosunda Kullanılan Rol Kartları



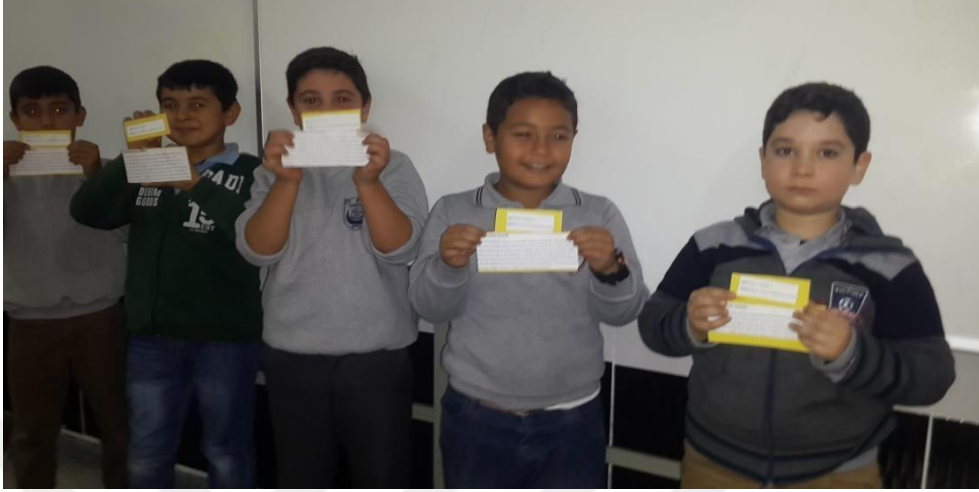
### 2. Sözlü Tarih, Tarih Şeridi ve Soy Ağacında Kullanılan Rol Kartları





## EK 5. BAZI YENİ YAKLAŞIMLARLA DESTEKLİ ETKİNLİK FOTOĞRAFLARI

### 4. Tarih Şeridi Video Etkinliği



### 5. Sözlü Tarih Video Etkinliği ile Geçmişteki Oyunlarımız











## 6. Tarih Şeridi Etkinliğe Hazırlık Videosu



## 7. Sözlü Tarih Etkinliğe Hazırlık Videosu





## 8. Soy Ağacı Etkinliğe Hazırlık Videosu







T.C.  
ADANA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-20-E.12658956

09.11.2016

Konu : Özlem YILDIRIM'ın Uygulama İzni

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Mustafa Kemal Üniversitesi'nin 26/10/2016 tarihli ve 36908830-100/15019 sayılı yazısı.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Özlem YILDIRIM'ın "*Sosyal Bilgiler 'Geçmişimi Öğreniyorum' Ünitesinin Öğretiminde Video Destekli Rol Oynama Yönteminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi*" konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ilçesi Taşkent İlkokulunda Öğrenci Başarı Testi ve Tutum Ölçeği'ni uygulamak isteği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

İlimiz İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun 07/11/2016 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Seyhan ilçesi Taşkent İlkokulunda söz konusu uygulama çalışmasının 2016/2017 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden yapılması Şubemizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet ÇALIŞKAN  
Müdür Yardımcısı

OLUR  
09.11.2016

Turan AKPINAR  
Millî Eğitim Müdürü



T.C.  
ADANA VALİLİĞİ  
İl Milli Eğitim Müdürlüğü



Sayı : 98258552-605-E.12716769  
Konu : Özlem YILDIRIM'ın Uygulama İzni

10.11.2016

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE  
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

*Handwritten signature*

- İlgi : a) 26/10/2016 tarihli ve 36908830-100/15019 sayılı yazınız.  
b) Müdürlük Makamı'nın 09.11.2016 tarihli ve 98258552-20-E.12658956 sayılı onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Özlem YILDIRIM'ın "*Sosyal Bilgiler 'Geçmişimi Öğreniyorum' Ünitesinin Öğretiminde Video Destekli Rol Oynama Yönteminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi*" konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Seyhan ilçesi Taşkent İlkokulunda Öğrenci Başarı Testi ve Tutum Ölçeği'ni uygulamak isteği ile ilgili ilgi ilgi (b) olur ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Turan AKPINAR  
Milli Eğitim Müdürü

EK: Onay Örneği (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza  
Aslı ile Aynıdır  
14.11.2016

*Handwritten signature*  
İsmail UZKUÇ  
V.H.K.İ.

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>

E-posta: [arge01@meb.gov.tr](mailto:arge01@meb.gov.tr)

Adres : Döşeme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1505

Faks: (0 322) 458 83 92







**Özlem YILDIRIM**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAZI YENİ YAKLAŞIMLARIN  
ÖĞRENCİ AKADEMİK BAŞARISI VE TUTUMUNA ETKİSİ**

**2019**